

NORDHUNGARIA INFORMO

**Informilo de „Király Lajos” Esperanto - Amika Rondo
Miskolc**

ÉSZAKMAGYARORSZÁGI HÍR

**A „Király Lajos” Eszperantó Baráti Kör Tájékoztatója
Miskolc**

2006. szeptember
Septembro 2006.

2006. szeptember	2
Septembro 2006	2
Egy éves az ÉSZAKMAGYARORSZÁGI HÍR c. újságunk!	3
Unu jara estas nia gazeto la NORDHUNGARIA INFORMO !	4
MAGYARORSZÁGI KIRÁNDULÁSOK	5
Diósgyőr	5
10.rész	5
KALENDÁRIUM	7
KALENDARO	7
Veterán eszperantista meglátogatása	7
Vizito ĉe veterana esperantisto	7
A jó naphoz jó éték is kell	8
Por la bona tago ankaŭ bona manĝaĵo necesas	8
KOSZORÚZÁS	9
Nagyapa sírjánál	9
FLORKRONIGO	11
Ĉe la tombo de Avo	11
Az udmurt nép szokásai és hagyományai	12
Moroj kaj tradicioj de la udmurta popolo	15
G E R B E R A	18
Fiatalok ünnepei	18
G E R B E R O	19
Festo de gejunuloj	20
GRATULÁCIÓK	21
GRATULOJ	21
JUBILEUM	22
JUBILEO	22
Tréfák / Œercoj	23
Vélemények a 91. Egyetemes Eszperantó Kongresszusról	23
Opinioj pri la 91. UK	24
Beszámoló a 91. Eszperantó Világkongresszusról	25
Kongresszusi Határozat	26
A 91. Eszperantó Világkongresszus,	26
Felhívja	26
Ajánlja	27
Megerősíti,	27
Raporto pri la 91-a Universala Kongreso de Esperanto	27
A PASSÍV TUMORELLENES VÉDELMI RENDSZER	29
LA PASIVA ANTITUMORA DEFENDA SISTEMA	31
A MAGYARSÁG TÖRTÉNETE	33
2.rész	33
HISTORIO DE LA HUNGARARO	37
2-a parto	37

2006. szeptember
Septembro 2006

Ősz – Őszirózsa / Aŭtuno - Kalistefo

Az őszirózsa nagyon változatos színű, virágú és növekedésű egyényári dísznövényünk, mely júliustól-októberig virágzik. 15-90 cm magas, a szára felálló, dúsan ágas. Az alacsony, vagy bokros növényeket parkok szegélynövényeként alkalmazzák, a magas növekedésűeket vágott virágként értékesítik. Magjait áprilisban vetik hidegágyba, az előnevelt palántákat májusban tápdús talajba. Magjait hazánkban exportra is termesztik. Van egy faja, mely csak Kínában és Japánban honos. Latin neve: *Callistephus chinensis* Nees. (*Aster chinensis* L.)

Kalistefo

La Kalistefo estas nia tre multspeca kolora, flora kaj kreska unusomera ornam-kreskaĵo, kio floras de julio ĝis oktobro. Ĝi estas 15-90 centimetrojn alta, la tigo estas suprenstaranta, abunde branĉiĝa. La malaltajn, aŭ arbedajn kreskaĵojn oni uzas por borderi parkojn, la alten kreskantajn estas vendatajn kiel florbukedoj. Oni semas ĝiajn semojn en teron dum aprilo, la antaŭkreskigitajn plantidojn oni metas dum majo en nutraĵabundan grundon. Ĝiajn semojn oni produktas ankaŭ eksportcele en nia patrujo.

Ekzistas unu specio, kio estas indiĝena nur en Ĉinio kaj Japanio. Ties latina nomo estas: *Callistephus chinensis* Nees. (*Aster chinensis* L.)

Ősz – Szeptember

Egy éves az ÉSZAKMAGYARORSZÁGI HÍR c. újságunk!

Visszapillantás

Egy évvel ezelőtt határozta el a miskolci „Király Lajos” Eszperantó-Baráti Kör, hogy népszerűsíteni fogja az eszperantó nyelvet azok között Magyarországon akik nem ismerik annak történetét, irodalmát és nem beszélik azt. A világ eszperantistáival pedig a magyarországi kulturális értékeket ismertetjük meg. E cél érdekében kezdtük el írni és szerkeszteni az ÉSZAKMAGYARORSZÁGI HÍR / NORDHUNGARIA INFORMO c. újságunkat.

Most visszapillantunk, milyen eseményekről tájékoztattuk kedves olvasóinkat.

2005.júliustól tiszteletünket tettük a miskolci eszperantó emlékhelyeken, Király Lajos és Dr. Győry Nagy Lajos sírjánál. Október 8-án Abaujszántó város vezetőségének nagy segítségével megemlékeztünk Dr. Kalocsay Kálmán születésének 114. évfordulójáról.

Bemutattuk Pásztor Lászlóné több eredetileg eszperantó nyelven írt elbeszélését.

Ismertettük Zámenhof Lajos Lázár önéletrajzát. Megkezdtük a diósgyőri vár történetét részletekben. Beszámoltunk a budapesti, a miskolci és a szolnoki Zámenhof ünnepségekről.

Megemlékeztünk Zámenhof unokájáról.

2006.januártól méltattuk Baghy Gyula eszperantó munkásságát, tájékoztattunk a miskolci Búza-téri görögkatolikus templom 2005.dec. 12-i eseményéről „Áhitat és készülődés” címmel. Ismertettük A. Schweitzer, W.A. Mozart és Bartók Béla életét.

Megtekintettük Theodor Andreas kassai testvérvárosi eszmetársunk fotókiállítását a Budapesti Szlovák Intézetben, melyről tudósítottunk az Esperantisto Slovaka/ Szlovák Eszperantista c. lapban is. Felhívtuk a figyelmet a firenzei Egyetemes Kongresszusra. Március 1-én vendégül láttuk a MESZ alelnökét Dr.Dudich Endrét, akinek a szakmai előadás szövegét folytatásokban közöltük : „Rabszolgái vagy gyermekei vagyunk-e a Földnek? – Gaia története vidám história-e?” címmel. Az olaszországi Toscánáról közöltünk egy ismertetést. Megemlékeztünk II. Rákóczi Ferenc fejedelem születésének 330. évfordulójáról. Beszámoltunk élményeinkről a pöstyéni Össz-szlovákiai eszperantó kongresszusról és a Zsolna környéki kirándulásunkról. Összeállítást közöltünk a finn szaunázási szokásokról Udmurtiáról, és az olasz eszperantó mozgalom történetéből.

Interjút közöltünk dr. Ferenczy Imrével és Dr. Dudich Endrével a 20. század humanista magyar polihisztorával.

Látogatást tettünk Baghy Gyula és Dr. Kalocsay Kálmán sírjánál, ahol elhelyeztük tiszteletünk koszorúját.

Pásztor László

Aŭtuno – Septembro

Unu jara estas nia gazeto la NORDHUNGARIA INFORMO !

Rerigardo

Antaŭ unu jaro la miŝkolca „Király Lajos” Esperanto-Amika Rondo decidis, ke popularigos la lingvon Esperanton en Hungario inter tiuj, kiuj ne konas ĝian historion, literaturon kaj ne parolas ĝin. Ni konigas la hungarajn kulturajn valorojn kun la esperantistaro en la mondo.

Pro tio ni komencis skribi kaj redakti nian gazeton la „NORDHUNGARIA -n INFORMO-n, kiu aperas monate.

Nun ni rememoras, pri kiuj ni informis niajn karajn legantojn .

De julio 2005: ni vizitis niajn Esperanto-memorlokojn kaj tombojn de Ludoviko Király kaj tiun de D-ro Ludoviko Győry Nagy.

La 8-an de oktobro en festo ni rememoris – kun granda helpo de la urba gvidantaro de urbo Abaujszántó - pri la 114-a naskiĝdatreveno de D-ro Kolomano Kalocsay.

Ni prezentis plurajn originalajn Esperanto-rakontojn de s-ino Lászlóné Pásztor.

Ni publikigis aŭtobiografion de L.L.Zamenhof. Ni komencis komuniki en detaloj historion de la fortikaĵo de Diósgyőr (Dioŝdjoer). Ni raportis pri la budapeŝta, miŝkolca kaj szolnoka Zamenhof-festoj. Ni menciis la feliĉe vivantan nepon de L.L.Zamenhof.

De januaro 2006: ni informis pri vivo kaj verkaro de Julio Baghy kaj ni raportis pri la decembra 2005-a okazintaĵo de la miŝkolca Búza-placa Greka Katolika preĝejo, sub titolo: „Pieco kaj prepariĝo”. Ni publikis la vivon de A. Schweitzer, W.A. Mozart, kaj Béla Bartók. Ni rigardis fotoekspozicion de la ĝemelurba koŝicea samideano Theodor Andreas en la budapeŝta Slovaka Instituto, pri kio ni raportis ankaŭ en la gazeto Esperantisto . Slovaka. Ni vekis la atenton al la ĉi jara florenca UK, ankaŭ laŭ la revuo Esperanto. Nia gasto estis la 1-an de marto 2006 D-ro profesoro Endre Dudich, vicprezidanto de HEA, kies fakan prelego-tekston ni komunikis en daŭrigoj./ Per titolo: „Sklavoj aŭ idoj de Tero ni estas? Historio de Gaia - ĉu gaja historio?” /

Ni komunikis sciindaĵojn pri la italia Toskanio. Ni memoris pri la 330-a datreveno de naskiĝo de la princa moŝto Francisko Rákóczi la Dua. Ni raportis pri niaj travivaĵoj dum la Tutslovakia Esperanto-Kongreso en Piešťany kaj pri nia Žilina / Jilina ĉirkaŭaĵa ekskurso. Ni komunikis

Kompilon pri saŭnadaj tradicioj de finnoj, pri Udmurtio kaj krome pri historio de la itala Esperanto-movado. Ni raportis pri la 38-a Amika Renkontiĝo de Fervojistaj Esperantistoj en urbo Tokaj. Ni publikis intervjuojn kun D-ro Imre Ferenczy kaj kun la hungara humanista poliscienculo de la 20-a jarcento: D-ro profesoro Endre Dudich.

Ni raportis pri pieca vizito de tomboj de Julio Baghy kaj D-ro Kolomano Kalocsay, kien ni metis la florkronon de nia estimo.

László Pásztor

MAGYARORSZÁGI KIRÁNDULÁSOK

Diósgyőr

10.rész

A várárok

Kezdjük sétánkat a vár körül a várárokbán. A várat hordozó sziklát ősidők óta természetes árok vette körül, amelyet a középkorban kiszélesítettek kb. 25 méteresre, és kimélyítettek. Ezután belevezették a Magas hegy lábánál feltörő patakocskának és a Szent György forrásnak a vizét. A víz szintjét gáttal emelték és irányították, így körülfolymta a várdombot és a túloldalon a Szinva patakba ömlött. A hegy tövében fakadó kis vizek még ma is ezt az utat követik. A vár árka fölött a leletek szerint hidak íveltek át. A mai nyugati főbejáratnál az egykori fahíd gerendái előkerültek a mederből.

Évszázadok alatt a sok behullott törmelék az árkot alaposan feltöltötte. Itt még sok meglepetés vár a kutatókra, mert még nincs teljesen feltárva.

Pásztor László

La fortikaĵkavo

Ni komencu nian promenadon en la akvakavo ĉirkaŭ la fortikaĵo.

La fortikaĵon tenantan rokon ekde praaj tempoj natura kavo ĉirkaŭprenis, kion en la mezepoko oni larĝigis 25 metra larĝeco kaj profundigis, poste enkondukis akvon de la ĉe subo de la Altmonto estanta rivereto kaj akvon de la fonto Sankta Georgo.

La nivelon de la akvo oni levis kaj direktis per baraĵo, ĉi tiel ĝi ĉirkaŭfluis la fortikaĵmonteton kaj sur la transa flanko fluis en la rivereton Szinva. (diru Sinva). Ĉe subo de la monto elfluantaj akvoj sekvas ĉi tiun saman vojon ankaŭ nuntempe.

Super la la kavo de la fortikaĵo laŭ la elfosaĵoj sur ĉiu flanko arkis lignopontoj. Ĉe la nuntempa okcidenta ĉefenirejo trabojn de la iama lignoponto oni trovis en la kavo. Dum jarcentoj multaj rokoj, murrestaĵo, rubo preskaŭ tute plenigis ĝin.

Ĉi tie ankoraŭ multaj surprizoj atendas la arkeologojn, ĉar ĝi ne estas tute malkaŝita.

László Pásztor

A külső vár

A modern vasbetonhídon áthaladva ne menjünk még fel a lépcsőn. Forduljunk balra és kívülről járjuk körül az óriási falakat. A hajdani hidat ikertorony védelmezte, ennek falára erősítve látható most Mátyás király díszes kőcímere, amelyet a törmelék között találtak meg a régészek. A bejáratától keletre több helyiség van: a kulcstárnoki ház maradványai, az egykori konyha a befalazott tűzhellyel és sütőkemencével. Előtte a külső vár kútját látjuk. Mivel a várat fekvése miatt főleg észak felől fenyegette támadás, ezért a külső várat itt erősítették meg inkább. A dombot 4 m. széles várfal vette körül, amelyen védőfolyosó volt, mögötte a fal-szoros volt a második védelmi vonal. Ezek a falak az ágyúzásnak is ellenállhattak, viszonttűzésre a kazamata 6 ágyúállása adott lehetőséget. A kazamatákban szépen faragott kövek vannak kiállítva és a panoptikum is itt van. A védelem következő pontja a rondella volt. Az körformájú, 3 emeletes, lőréses falai 4 méter vastagok. Eredetileg fával volt fedve, a felújítás során vasbeton tetővel fedték be.

Abban van a vármúzeum és gyűjteménye. Bejárata az udvarról van. Innen a külső várfal párhuzamos a kastély falával és azt megkerüli. Látható a mély fal-szoros eredeti szintje az

utunkkal párhuzamosan. A déli oldalon látható az alap sziklatömb, ahol a déli napsütés pompásan megvilágítja a magas falak különböző rétegeit. Alattunk a vizesárok van, amelyben tavasszal állandóan csorog a kis forrás. Visszatérve a nyugati főbejáráthoz a lépcsőn menjünk be a belső várba.

Pásztor László

La ekstera fortikaĵo

Trairante sur la nuna moderna ferbetona ponto ni ne iru tuj supren sur la ŝtuparon. Ni turniĝu unue maldekstren, ĉirkaŭpromenu de sur ekstero la grandiozajn murojn. La iaman ponton duobla turo defendadis, sur ĉi ties muron fortigite estas videbla nun ornama ŝtonblazono de reĝo Matiaso. La blazonon la arkeologoj trovis inter ruĵoj. De la enirejo al oriento pluraj ejoj estas: restaĵoj de domo de la ŝlosisto, krome la iama kuirejo, masonita fajrejo kaj bakforno.

Antaŭ ĝi ni povas vidi puton de la ekstera fortikaĵo. Ĉar la fortikaĵon pro ĝia situo de nordo minacis atako, oni ĉi tie fortigis plie la eksteran fortikaĵon. La 4 metrojn dikaj fortikaĵmuroj ĉirkaŭprenis la monteton, sur ĝi estis defenda koridoro, malantaŭ ĝi la mur-malvasto estis la dua linio de la defendo. Ĉi tiuj muroj povis kontraŭstari ankaŭ al la kanonado, por la reciproka kanonado donis eblecon la ses kanonadlokoj de la kazamato. En la kazamatoj troviĝas la ekspozicio de la bele skulptitaj ŝtonoj kaj la panoptikumo. Sekva loko de la defendaro estis la rondbastiono. Ĝi estas rondforma, tri etaĝa, havas embrazurojn, ties muroj estas 4 metrojn dikaj. Originale ĝi estis kovrita per ligna tegmento, kion okaze de la rekonstruado oni anstataŭigis per ferbetona tegmento. En ĝi estas la fortikaĵmuzeo kun kolektaĵo. Ĝia enirejo estas de sur la korto. De tie la ekstera muro estas paralela kun la kastelmuro. Tie estas videbla la nivelo de la murmalvastejo. Sur la suda flanko estas la baza rokobloko, de tie la suda sunbrilo pompe lumigas la diverskolorajn tavolojn de la altaj muroj. Sub ni estas la akvakavo, en ĝi la printempe konstante flueta fonteto.

Revenante al la okcidenta ĉefenirejo sur la ŝtuparo ni iru supren al la interna fortikaĵo.

László Pásztor

KALENDÁRIUM

1889. szeptember 1-én jelent meg Nürnbergben a-„La Esperantisto”, az első esperantó nyelvű folyóirat.

1891.szeptember 13-án született **J u l i a n T u w i n** lengyel költő, az esperantó nyelv lelkes híve és művelője. Igen sok lengyel és francia verset fordított le esperantó nyelvre.

1891. szeptember 24-én született **H e n d r i k A d a m s o n** észt esperantista költő. Sok jelentős észt és esperantó nyelvű műve van és mindkét irodalom a klasszikusai között tartja számon.

KALENDARO

La 1-an de septembro en 1889 aperis „La Esperantisto”, la unua esperantista revuo en Nürnberg.

La 13-an de septembro en 1891 naskiĝis **J u l i a n T u w i m** pola poeto, entuziasma kredanto kaj kleriganto de la lingvo Esperanto. Li esperantigis tre multajn polajn kaj francajn poemojn.

La 24-an de septembro en 1891 naskiĝis **H e n d r i k A d a m s o n** estonia esperantista poeto. Li havis tre multajn signifajn estonajn kaj esperantajn verkarojn kaj ambaŭ literaturoj taksas lin inter siaj klasikuloj.

László Pásztor

Veterán esperantista meglátogatása

2006.augusztus 4-én a miskolci Máltai Szeretetotthonban meglátogattuk az egyik régi eszmetársunkat, a veterán vasutas esperantistát **TEMESI ISTVÁN**-t. Nagyon örült a látogatásnak. Mondta, máskor is menjünk és gyakrabban.

Kérjük azokat az esperantistákat akik ismerték őt, látogassák meg, mert nagyon elzárva él a világtól, mozgásképtelenül, pedig valamikor nagyon aktív volt és igen jól beszélt esperantóul. / A címe: Máltai Szeretetotthon – Idősek otthona Diósgyőr. II.emelet 307.szoba./

Jó lenne, ha nem felejténék el ezt a régi aktív, de már idős esperantistát, aki lelkesen tevékenykedett az **Eszperantóért**.

Pásztor házaspár

Vizito ĉe veterana esperantisto

La 4-an de aŭgusto 2006 ni faris viziton ĉe la miŝkolca Malriĉulejo „Málta”, kie loĝas la veterana miŝkolca fervojista samideano **ISTVÁN TEMESI** (Stefano Temeŝi). Li tre ĝojis pro la vizito kaj diris, ke ni vizitu lin ankaŭ alifoje, pli ofte.

Ni petas gesamideanojn lin konantajn, bonvolu viziti lin, ĉar li tre enfermite vivas tie, sen movkapablo, ja iam li estis tre aktiva esperantisto kaj tre bone parolis la internacian lingvon. /

Lia adreso estas: Máltai Szeretetotthon – Idősek Otthona (Hejmo de Maljunuloj)

II.-a etaĝo , ĉambro numero 307, Diósgyőr/

Estus tre bone, se ni ne forgesus tiun ĉi malnovan, aktivan, sed nun jam maljunan esperantiston, kiu entuziasme agadis pro **E s p e r a n t o**.

Geedzoi Pásztor

A jó naphoz jó éték is kell

Íme egy, tessék megkóstolni!

Halpástétom

Olajos halat/ konzervet / lecsurgatunk, villával összetörjük. 13 dkg. Margarint, 1 citrom levét, vagy egy csapott teás kanálnyi mustárt, 1.db megtisztított kicsi vöröshagymát lereszelve hozzáteszünk – nyersen -. Tetszés szerint adunk hozzá még sót és őrölt fekete borsot. Az egészet jól kikeverjük, majd hűtőbe tesszük.

Kenyérrre kenés után díszíthetjük egy kicsi petrezselyemlevélkével, adhatunk mellé keményre főtt tojásból egy karikát. Paradicsommal, paprikával szervírozva kitűnő reggeli vagy vacsora lehet.

Jó étvágyat kíván

Pásztor Lászlóné

Por la bona tago ankaŭ bona manĝaĵo necesas

Jen, estas ĉi tie unu, bonvolu gustumi ĝin!

El olea fiŝkonzervo ni defluigas la oleon, la viandon ni disrompu per manĝoforko. 130 gramojn da margarino, sukoni de unu citrono, aŭ mustardon per unu teo-kulero, unu malgrandan cepon krude, raspiti ni donu al la maso. Laŭ plaĉo ni aldonu salon kaj muelitan pipron. Ni kunmiksi bone la tuton, poste metu en frigidejon.

Post ĝia surpano ŝmiron ni ornamu per folieto de petroselo. Ni povas aldoni malmolan kuiritan kokinovoringon. Kun tomato kaj papriko ĝi povas esti eminenta mateno - aŭ vespermanĝaĵo.

Bonan apetiton deziras:

Lászlóné Pásztor

KOSZORÚZÁS

2006. augusztus 25-én Lajos napon a „Király Lajos” EBK tagjai megkoszorúzták névadójuk sírját.

A névadó unokája Dr. Vuné Király Ildikó így méltatta nagyapja eszperantista tevékenységét.

Nagyapa sírjánál

Kedves megjelentek!

Most, amikor imádott nagyapám, Király (volt König) Lajos sírjánál állunk, életútjának száraz felsorolása helyett, jobb szeretném őt mint embert felidézni, azt az embert, aki életem egyik legszeretettebb személyisége volt. Biztos vagyok abban, hogy sokan voltak s talán vannak is még olyanok, akik hasonlóképpen éreznek, éreztek. Milyen is volt az ő páratlan egyénisége, amely oly népszerűvé és mindenki által elfogadottá tette őt?

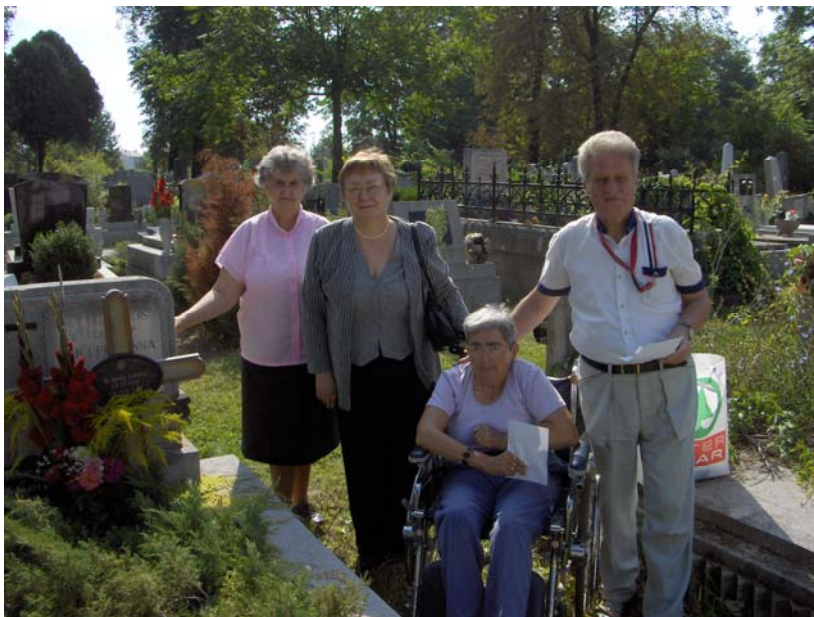
Temetésén Dr. Duszik, evangélikus esperes, akinek az emléktáblája a közelben látható, azt mondotta: „Ím, elhagyott bennünket egy bölcs-szívű ember!” Sokat jelent ez a bölcs szív. Jelent első sorban toleranciát, más emberek, vallások, nézetek és hagyományok elfogadását és megértését. Ezen jellemvonások részben azért is alakultak ki benne, mert maga is két kultúrájú családból (magyar-német) származott, akik Kézsmárkon (Kezmarok szlovákul) laktak, ahol több nemzet is békességben élt együtt. Még a háborús ellenségben is meglátta az ártatlan embert: az első világháborúban, ahol hadnagyi rangban szolgált, az álló orosz fronton éjszakánként összejöttek az orosz eszperantistákkal a két vonal között egy kis baráti beszélgetésre. Ő volt az is, aki először látott vendégül Miskolcon fekete afrikai eszperantistát a harmincas években, nagy feltűnést keltve a polgárok körében, amint végigsétáltak a miskolci Főutcán.

A bölcs szív ezen kívül jelenti még azt is, hogy mély érdeklődést tanúsított az emberek iránt. Tudott meghallgatni és meghallani, tanácsot és útmutatást adni azoknak, akiknek erre szükségük volt és kérték. Nem volt sokbeszédű ember: szavainak mindig komoly jelentése és súlya volt. Azt mondta, amit gondolt, szavatartó ember volt. Döntéseiben kemény és következetes volt.

Életében, mint vérbeli pedagógus, mindig csak adott és adott. Matematikát és fizikát tanított (amelyek ugye nem a legkedveltebb tantárgyak), tanítványai azonban tisztelték és szerették. Mind a mai napig előfordul, hogy éltes hölgyek, mikor megtudják, hogy az unokája vagyok, könnyes szemmel emlékeznek vissza rá, mint egyik legkedvesebb tanárukra. Adott tudást, emberséget, a stabil világ érzetét, reményt nyújtott egy olyan világ iránt, amelyben mindenkinek van helye, otthona és békéje.

Számomra és fivérem számára olyan életmodellé vált, akit szeretünk és tisztelünk egész életünk során, s akinek a hiányát érezzük és mindig is érezni fogjuk.

Elmondta Király Lajos unokája, Dr. Vuné Király Ildikó

Király Lajos sírjánál

2006. augusztus 25-én a „Király Lajos” EBK tagjai megkoszorúztuk Dr. Győry Lajos síremlékét is. Én Parkánszkiné Gerő Zsuzsa a férjemmel és a Pásztor házaspárral együtt vettem részt ezen a koszorúzáson. A sírhoz az „Avasi Református-temetőbe” eszperantista barátaim segítségével tudtam elmenni. Vissza is ugyanígy jöttünk.

A sírnál Adri beszélt (ahogy mi neveztek:) Lajos bácsi életéről, eszperantó-mozgalmi munkásságáról, balesetéről , haláláról és a temetéséről, melyen a gyászbeszédet a MESZ részéről Csiszár Ada , a Kalocsay Társaság elnöke mondta el. Akkor nem tudtam eljutni oda én is. Nagyon elégedett vagyok a mostani itt létem miatt. Most láthattam amikor Pásztor László elhelyezte a síron a Baráti Kör emlék-koszorúját.

Parkánszkiné Gerő Zsuzsa

Dr. Győry Nagy Lajos megkoszorúzott sírja
Fényképezte: Pásztor László

FLORKRONIGO

La 25-an de aŭgusto 2006, je tago Ludoviko, la membroj de „Király Lajos” EAR florkronis la tombon de la nomdoninto Lajos Király (Ludoviko Kiralj). La nepino de la nomdoninto Ildikó Király s-ino D-ro Vu, tiel aprecis la esperantistan-movadan agadon de sia avo:

Apud tombo de Ludoviko Király
Fotis: Lászlóné Pásztor

Ĉe la tombo de Avo

Karaj ĉeestantoj!

Nun, kiam ni staras ĉirkaŭ la tombo de mia amata avo, Király (antaŭe König) Lajos, mi sentas, ke anstataŭ nur rakonti sekan liston pri la etapoj de lia vivo, mi preferus revivigi lin, kiel homon: tiun homon, kiu estis unu el la plej amataj personoj por mi en mia vivo. Mi ankaŭ certas, ke estis, kaj probable ankoraŭ estas, multe da homoj, kiuj same sentis, sentas. Kia estis lia unika personeco, kiu igis lin tiel populara kaj de ĉiuj akceptita homo?

Dum lia entombiga ceremonio, la luterana pastro, Dr-o Duszik, kies memortabulon vi povas vidi en la proksimeco, diris: „Jen, forlasis nin homo kun saĝa koro.” Tiu saĝa koro multon signifas. Unuavice, ĝi signifas toleremon, la akcepton kaj komprenon de aliaj homoj, religioj, vidmanieroj, tradicioj. Ĉi tiun trajton evoluigis en li parte pro tio, ĉar li mem devenis el dukultura familio (hungara-germana) vivanta en Kézsmárk (Kezmarok slovake), kie en paco kunegzistis multaj nacioj. Eĉ en militaj malamikoj li ekvidis la senpekan homon: dum la unua mondmilito, kiel leutenanto sur la stagnanta rusa fronto, dumnokte li kaj rusaj esperantistoj kunvenis inter la du frontoj por amika babilado. Li estis ankaŭ la unua civitano en Miskolc, kiu gastigis nigran esperantiston el Afriko en la tridekaj jaroj, kreante grandan surprizon inter la loĝantaro kiam ili kune promenadis sur la ĉefstrato.

Duavice, tiu saĝa koro ankaŭ signifas, ke li profunde interesiĝis pri la homoj: li povis ne nur aŭskulti, sed ankaŭ aŭdi kaj doni gvidadon, konsilon al tiuj, kiuj ilin bezonis kaj petis. Li ne estis babilema homo, kiam li parolis, liaj vortoj estis gravaj kaj havis signifon. Li diris, kion li pensis, kaj ĉiam sekvis sian vorton. Li estis tre forta en siaj decidoj.

Dum sia vivo, kiel vera pedagogo, li ĉiam donis kaj donis. Li instruis matematikon kaj fizikon, (ne la plej ŝatataj studobjektoj, ĉu?) tamen, siaj lernantoj admiris kaj respektis lin. Eĉ nuntempe okazas, ke aĝaj sinjorinoj, kiam ili ekscias, ke mi estas lia nepo, kun larmoj en okuloj rememoras lin, kiel unu el siaj plej karaj pedagogoj. Li donis scion, humanecon, la sencon de stabila mondo, la esperon de mondo, kie ĉiu havas lokon, hejmon kaj ĉefe pacon.

Por mi kaj mia frato li fariĝis vivmodelo kiun ni amas kaj estimas dum nia tuta vivo kaj kies mankon ni ĉiam sentas kaj sentos.

Miskolc, ĉe la tombo de Ludoviko Király parolis lia nepo, Ildikó Király, s-ino D-ro Vu

La 25-an de aŭgusto 2006, la membroj de la „Király Lajos” EAR florkronis ankaŭ la tombon de d-ro Ludoviko Győry Nagy. Mi Suzana Gerő sinjorino Parkánszki partoprenis tiun florkronadon kune kun mia edzo kaj la geedzoj Pásztor. En la miŝkolcan „Avaŝ-montan Kalvinanan Tombejon” al la tombo, mi povis tien iri kun helpo de miaj esperantistaj geamikoj. Reen ni venis same.

Ĉe la tombo sinjorino Adri parolis pri vivo kaj esperantista movada agado de oĉjo Ludoviko (kiel ni nomis lin), krome pri lia akcidento, morto kaj entombiga ceremonio, dum kio de flanko de la HEA la funebran parolon diris sinjorino Ada Csiszár, la prezidantino de Kalocsay-Asocio. Tiam mi ne povis partopreni la entombigan ceremonion, pro mia ĉeesto. mi estas nun kontenta. Mi nun povis vidi, kiam László Pásztor surmetis - la tombon de D - ro Ludoviko Győry Nagy - la honoran florkronon de la „Király Lajos” Esperanto-Amika Rondo.

Suzana Gerő sinjorino Parkánszki

La florkronigita tombo de d-ro Ludoviko Győry Nagy

Az udmurt nép szokásai és hagyományai

Az udmurt nép naptár-szertartású ünnepei a legfontosabb mezőgazdasági munkák szakaszaihoz kapcsolódnak (vetés, kaszálás és az aratás kezdete és vége). Azonkívül a természeti naptár forgó időszakához: a téli és a nyári napforduló napjaihoz, a tavaszi és az őszi napéjegyenlőséghez is kapcsolódnak.

A távoli időkben mint mezőgazdasági varázslatos cselekedetek jelentek meg, de a naptárszertartási ünnepeknél a 18. század kezdetén a kereszténység észrevehető befolyását tapasztalták. Ekkortól ezeket az ünnepeket az egyházi ünnepekhez kapcsolták, például: karácsonyhoz, a keresztelőhöz, a húsvéhoz, pünkösdhöz, stb.

Az udmurtok naptári szertartásainak téli ciklusa karácsonytól a keresztelő ünnepig tartott. Ennek az időszaknak a jellemző elemei voltak a szépöltözködés, a jóslások, és a házasságkötések.

Februárban, a cséplés befejezése után minden család családi ünnepet rendezett. Volt közös faluünnep is, miután minden család befejezte a cséplést. E közös ünnepek időpontját a legidősebbek szabták meg. Mostanában ez az ünnep a tavaszi karneválra van áttéve, amely éppen egy hétig tart. Az egész karneváli hét alatt az udmurtok, éppen úgy mint az oroszok, lepényeket sütnek. Azonban az udmurtoknál a fő karneváli kínálat mindenesetre tekintetben a mézes kalács és a megvajazott golyócskák.

A legvidámabb és legszínesebb a karnevál búcsúnapja, amikor a felnőttek és a gyerekek hemperegnek a havon és szánkóznak a dombokon és a dombokról. A szánkózáshoz nem csak szánkókat, hanem fonóorsókat, fürdőkádakat és hasonlókat használnak. Valamikor a szánkózásnak és a hempergésnek is mágikus értelme volt: azok mintha szavatolták volna a jó termésben való részesülést. Később ezek vidám szórakozássá váltak.

Sok szertartás kíséri a természet tavaszi ébredését és a földművesnek az év kezdetét. Egyes rítusoknak tisztító jelentése van, másoknak termesztő, - vagyis azoknak segíteniük kell a gabona növekedését és az állatállomány szaporodását. Általánosan ismert módszerei a tisztulásnak a vétkektől, betegségektől, rossz szellemektől és hasonlóktól a szertartásos fürdés Nagycsütörtökön, a helyiségek és az állatok beillatosítása, a földterületnek,

embercsoportoknak körülrajzolás a fémtárggyal, a kapuk, házak bottal zörgetése, vadászpuskákkal lövöldözés. A család egészségének megőrzésére, az állatállomány szaporodására mágikus rítusokat teljesítenek: hangosan hívják és számlálják a jószágokat, hangyát szórnak az állatokra, hogy úgy szaporodjanak mint a hangyák. A csuklók és ágyékok körül különböző színes fonalakat, berkenyevesszőket és más hasonlókat kötnek. Vidáman ünneplik a tavaszi jégrianást és a jégtutajozást a folyókon, továbbá az első hó nélküli földdarabokat.

A falvakban mindig nagy esemény a tavaszi munkák kezdete, amelyet különböző szertartások és vidám ünnep kísér. Ez az ünnep a legrégebbiek egyike, és láthatóan a legfontosabb a naptári körfolyamatban, amelyet a különböző isteneknek történő áldozások bősége tanúsít és egy különleges dallam, melyet csak ezen a napon énekelnek az emberek.

Hála a kereszténység meggyökereztetésének, ez az ünnep a Húsvétal fonódik össze. Az ünnep szertartási tartalma pogány maradt, de az emberek egymást üdvözlése, köszöntése a találkozásokkor már keresztény. Pünkösdkor az emberek énekelnek, táncolnak, hintákon hintáznak, tojást, gömböket, karikákat görgetnek. Mindez az elkövetkező betakarítás növelését hivatott elősegíteni. A vetés befejezése alkalmából hálaadó szertartást végeznek, amelynek meg kellene őriznie az elvetett magvakat a madarak, állatok, aszály, jégeső ellenében, hogy elősegítse a betakarítást.

Ü n n e p i k é s z ü l ő d é s

Május végén az udmurtok megünneplik a virágba borult növények pompáját. Ha addig a napig tilos volt a fák, bokrok ágait letörni, kaszálni, nos azon a napon az emberek a házaikat, nyári konyháikat és más épületeiket feldíszítik: nyírfa, juharfa, zselnice meggyfa és más fák ágaival. A természet ölében, az erdőben zajlik ez az ünnep. Mostanában ezt az ünnepet a Pünkösdhöz kapcsolják. A falvakban ez a nap templomlátogatással kezdődik. Egyes falvakban az emberek a temetőt keresik fel. A fiatalság az egész Pünkösöd előtti éjt a húsvétkor beüzemelt hinták mellett tölti, játszanak, énekelnek, végül hintáznak. Pirkadatkor összetörik ezeket a hintákat, egyensúlyozókat, máglyát raknak belőlük, és így várják meg a napkeltét. Utána az erdőbe mennek a házak díszítéséhez szükséges ágakért.

A paraszti munka fontos szakasza a tavaszi mezei munkához kötött. Ez a GERBERA, vagy ahogyan ők mondják : „Herber” ünneppel fejeződik be. Azt a nyári napforduló utolsó napjain tartják, kaszálás előtt. Éppen úgy, mint más ünnepek, közös imával kezdődik, udmurt imák olvasásával, mágikus jóslással és áldozat-bemutatással. Utána következik a hagyományos

kölcsönös vendéglátás a felnőttek körében és a fiatalok ünnepi öszejövetelei. Az ünnep egyik szertartása a „mező nász-ünnepe”.

Ezt a mezőn vagy füves helyen rendezik meg a fiatal nők, akik nászdalokat énekelnek és bogycsókából készített italokkal vendégelik meg egymást. Ezt az ünnepet Szent Péter napjával kötik össze (jún. 29). Az ünnepet az előző napon kezdik és az utána következő napon fejezik be. Esőnélküli nyáron esőhívó szertartást végeznek.

Az őszi ciklushoz tartozik az új aratás ünnepe, amely egybeesik Szent Ilija (Illés) napjával. Ezt a rítust a sarlózás befejezése napján és minden begyűjtési munka után rendezik.

A legértékesebb rítusa a karneváli öltözködésnek van. Népszerű az ifjúsági öszejövetel is. Az és a november végén - december elején tartott őszi ünneppel végződik— Szent Katalin vagy Szent Miklós napján.

A képek udmurt ház részt mutatnak kívülről és belülről

A szertartásokat főleg a falusiak őrzik, mert a falvakban a lakosok többsége udmurt. Azonban más nemzetiségek képviselői, akik az udmurtok mellett laknak, tisztelik az udmurtok hagyományait és lelkesen vesznek részt az udmurtok ünnepein.

Eszperantóból fordította: Pásztor László

Moroj kaj tradicioj de la udmurta popolo

Kalendar-ritaj festoj de udmurta popolo estas ligitaj kun plej gravaj etapoj de agrikulturaj laboroj – komenco kaj fino de semado, falĉado kaj rikoltado. Krom tio ili estas altiritaj al turnaj periodoj de natura kalendaro: al tagoj de la vintra kaj somera solstico, printempa kaj aŭtuna ekvinokso.

Aperintaj en fora antikveco kiel agrikulturaj magiaj agoj, kalendar-ritaj festoj komencante de la 18-a jc. spertis rimarkeblan influon de la Kristanismo. Kaj poste la okazigo de tiuj festoj iĝis kunligitaj al tagoj de ekleziaj festoj: Kristnasko, Baptofestoj, Pasko, Pentekosto...ktp.

Vintra ciklo de la kalendaraj ritoj de Udmurtoj pasis dum periodo ekde Kristnasko ĝis

Baptofestoj. Karakteraj elementoj de tiu periodo estis la belvestado kaj la antaŭdiroj. Estis okazigataj edziĝfestoj.

La maljunuloj

En februaro ĉiu familio okazigis familian feston okaze de la findraŝado. Estis okazigata ankaŭ komuna – tutvilaĝa- festo, post kiam ĉiuj familioj finfaris la draŝadon. La daton por tiu komuna festo diris la plej aĝuloj. Nuntempe tiu ĉi festo estas ŝanĝita je printempa karnavalo, kiu daŭras ĝuste unu semajnon. Dum la tuta karnavala semajno udmurtoj samkiel rusoj bakas flanojn. Tamen la ĉefa karnavala regalo ĉe la Udmurtoj estas konsiderataj mielkuko kaj la malgrandaj buterumitaj globetoj.

La plej gaja kaj plej kolorriĉa estas la adiaŭa tago de la karnavalo, kiam la plenkreskuloj kaj infanoj ruliĝas sur la neĝo kaj sledas de sur la montetoj, uzante por la sledado ne nur sledojn, sed ankaŭ ŝpinilojn, bankuvojn kaj aliajn similajn. Iam antaŭe kaj la sledado, kaj ruliĝo sur la neĝo havis magian sencon: tiuj kvazaŭ garantiis ricevon de riĉa rikolto. Poste ili iĝis nur gaja amuzo.

Multaj ritoj akompanas printempan vekiĝon de naturo kaj komencon de jaro de kamparano. Iuj ritoj havas purigan sencon, aliaj – tiun prodsuktigan – t.e. ili devus helpi al la kreskado de grenoj, reproduktiĝo de brutaro. Ĝenerale agnoskita metodo de la purigado – kontraŭ la pekoj, malsanoj, malbonaj spiritoj k.a. – estas la sinlavado (rita sinbanado ĝustan tagon de „Granda Ĵaŭdo”), priparfumado de ejoj kaj bestoj, ĉirkaŭdesegnado de bienoj, grupoj da homoj per metala aĵo, frapetado per bastono kontraŭ pordegoj, domoj, pafado per ĉaspafiloj. Por konservado de sano de familianoj, por ido-pliiĝo de la brutaro oni plenumas magiajn ritojn: oni laŭtvokas kaj kalkulas la brutaron, ŝutas formikojn sur la brutojn, ke ili tiel multe pliiĝu kiel la formikoj., krome oni ligas diverskolorajn fadenojn sorpajn vergetojn kaj aliajn ĉirkaŭ pojnoj kaj lumboj...

Oni gaje festas la printempan glacirompiĝon kaj komencon de glaciflosado en riveroj kaj ankaŭ la aperon de unuaj senneĝaj terpecoj.

Granda evento en vilaĝoj ĉiam estas la komenco de la printempaj laboroj, kiuj estas akompanataj per diversaj ritoj kaj gaja festo. Tiu festo estas unu el tiuj plej antikvaj kaj ŝajne la plej grava en la kalendara ciklo, kion atestas abundo de oferado al la diversaj dioj kaj

speciala melodio, kiun oni kantas nur dum tiu ĉi festo. Dank' al la enradikigo de kristanismo, tiu ĉi festo ligiĝas kun Pasko. La rita enhavo de la festo restis pagana, sed la reciproka salutado de la homoj dum la renkontoj estas kristana. Dum la Paskofesto la homoj kantas, dancas, balanciĝas sur balanciloj, rulas ovojn kaj ankaŭ globojn kaj ringojn. Ĉio-ĉi devus helpi al la kresko de estonta rikolto. Okaze de fino de semado oni faras ritodankon, kiu same devus konservi la semitajn semojn kontraŭ birdoj, aliaj bestoj, sekvetero, najlo, ktp, t.e. helpi al ricevo de bona rikolto.

La bildoj montras la festantojn, kaj la pretigon de la festa manĝaĵo

En fino de majo la Udmurtoj okazigas feston okaze de pompe ekflorintaj plantoj. Se ĝis tiu tago estas malpermesita rompi branĉojn de arboj, arbustoj, falĉi, do tiun tagon oni plibeligas siajn domojn, somerajn kuirejojn kaj aliajn konstruaĵojn per branĉoj de betulo, acero, paduso k.a. La festo estas okazigata en sino de naturo, en arbaro. Nuntempe tiu ĉi festo estas ligita al Pentekosto. En vilaĝoj tiu ĉi tago komenciĝas per vizito de preĝejo. En iuj vilaĝoj oni vizitas tombejon. La junularo la tutan antaŭpentekostan nokton pasigas apud balanciloj instalitaj dum Pasko: ludas, kantas, lastan fojon balanciĝas sur la balanciloj. Dum la mateniĝo oni disrompas tiujn balancilojn kaj aranĝas lignofajron, renkontante sunleviĝon. Poste oni iras en arbaron por la branĉoj por ornami domojn.

Grava etapo de la kamparana laboro, ligita kun la printempa kamplaboro, finiĝas per la festo GERBERA, aŭ „Herber” kiel ili diras. Ĝi estas okazigata dum lastaj tagoj de la somera solstico, antaŭ la falĉado. Samkiel dum aliaj festoj, dekomence okazas komuna preĝado kun legado de udmurtaj preĝoj kun magiaj eldiroj kaj kun oferado. Poste sekvas tradicia festa reciproka gastigado de plenkreskuloj kaj festaj kunvenoj de gejunuloj. Unu el la ritoj de tiu festo estas „nuptofesto den la kampo”. Ĝi estas okazigata en kampo aŭ sur herbejo fare de junulinoj, kiuj kantas nuptaj kantojn kaj regalias unuj la aliajn per beraj trinkaĵoj. Tiun ĉi feston oni kunligas kun tago de Sankta Petro. Oni komencas la feston antaŭ triu tago kaj finas sekvan tagon post ĝi.

Dum senpluva somero oni aranĝas riton de elvoko de pluvo.

La aŭtuna ciklo inkluzivas la feston okaze de nova rikolto, kiu koincidas kun tago de Sankta Ilija. Oni aranĝas ritojn en tago de fino de serpado kaj post fino de ĉiuj rikoltaj laboroj. La plej interesa estas la rito de la karnavala vestiĝo. Populara estas ankaŭ la junulara festkunveno. Jara ciklo finiĝas per aŭtuna festo, okazigata en fino de novembro – komenco de decembro (en tago de Sankta Katerina aŭ tiu de Sankta Nikolao).

La bildoj montras udmurtan domparton ekstere kaj interne

La ritoj estas bone konservitaj precipe inter vilaĝanoj, ĉar en vilaĝoj plimulto da loĝantoj estas udmurtoj. Tamen reprezentantoj de aliaj nacioj, kiuj loĝas apud Udmurtoj, estime rilatas al la tradicioj de Udmurtoj kaj entuziasme partoprenas festojn de la Udmurtoj.

Bronislav Ĉupin – Udmurtio

GERBERA

A „GERBERA” ŭnnepet mindig ugyanazon a napon tartják, július 12-én. Azt veszik tekintetbe, hogy az a mező utolsó ünnepe, az utolsó nyári ünnep. Addig a napig mindenki elvégzett minden tavaszi munkát, amelyekben ekét használtak. A „gerber” szó jelentése: „eke után”.

A „GERBERA” a házasságok ünnepe. Megrendezik a lányok fürdésének a szertartását. A fiatalok megrendezik a „mező esküvőjét”. A rítus értelme abban van, hogy egy mezőn vagy füves helyen imádkoznak. Fontos feltétel: az imát csak fiatalok végezhetik. Egyes falvakban csak mímelik a nászünnepet: összegyűlnek a fiatalok, két csoportra oszlanak az „utazók”: a menyasszony és a vőlegény oldalán. Az „utazók” a szomszédos falu mezőjére mennek és ott kalászkodat lopdosnak, hogy saját falujuk mezejére tegyék. Ilyen módon „biztosítják” a saját mezőik termelékenységét, az „utazók” sorban végiglátogatják mindazok házát akik részt vettek a szertartásban.

Fiatalok ünnepei

Az udmurt ifjúság szeret ünnepeket rendezni a meleg évszakban a munkanapok után – a szabad ég alatt a falvak szélén, és télen – az új, még nem lakott házakban, vagy öreg, egyedülálló emberek házában vagy fürdőkben. Gyakran két szomszédos falu fiatalsága egyesül közös ünnepekre, hol az egyik, hol a másik faluban. Minden falunak saját játérendje van. Az ünnepek alatt kapcsolatok jöttek létre fiatal fiúk és lányok között, barátság kezdődött, szerelem született.

A fiataloknak nagyon tetszik a jegyváltás rítusa. A kislányok-nagylányok énekelnek és közben végzik a szertartást. Két kislány a földre fehér kendőt terít. A kendőre egy párnácskát

tesznek. Aztán a kis lány kiválasztja a fiút, aki tetszik neki, oda vezeti a kendőhöz, letérdelteti őt. Utána ő is letérdel szemben a fiúval. A fiúk-lányok a párnáskán térdepelnek, másképpen a térdek fájának a kemény föld miatt. Aztán a fiú megcsókolja a lányt. A jelenlevők megtapsolják és meggratulálják a boldog párt. Így történik az eljegyzés. A dal szövege a következő:

Óh, párnácska, párnácska,
Pehelyből csinálva.
Ó, lu-li, lu-li,
pehelyből csinálva.

Kinek virágot, kinek virágot
nekem pedig rózsaszínűt,
ó, lu-li, lu-li,
nekem pedig rózsaszínűt.

Kinek alkonyatot, kinek alkonyatot,
nekem esti találkát.
O, lu-li, lu-li,
nekem esti találkát.

Akit szeretek, akit szeretek,
azt választom én majd,
ó, lu-li, lu-li
azt választom én majd.

Letérdeltetem őt,
aztán csókoltatom őt,
ó lu-li, lu-li,
aztán csókoltatom őt.

Én-kedvesem csókolj meg,
És ne törődj semmivel.
Ó, lu-li, lu-li,
És ne törődj semmivel.

Magyarra fordította Pásztor László

GERBERO

La festo GERBERO estas okaziganta ĉiam la saman daton – la 12-an de julio. Oni konsideras, ke ĝi estas la lasta festo de la kampo, la lasta somera festo. Ĝis tiu tago oni finfaras ĉiujn printempajn kamplaborojn, en kiuj estis uzata plugilo. La vorto GERBER signifas „post la plugilo”.

GERBERO estas festo de edziĝoj. Oni aranĝas riton banado de fraŭlinoj.

La gejunuloj aranĝas edziĝfeston de la kampo. La senco de la rito en tio estas, ke oni okazigas preĝadon en kampo aŭ en gresejo. Nepra kondiĉo estas: la preĝadon faras nur gejunuloj. En iuj vilaĝoj oni imitas edziĝfeston: kolektiĝas gejunuloj, disdividiĝas je du grupoj – „la veturantoj”, flanke de la fianĉoj kaj de fianĉino. La „veturantoj” iras sur la kampon de la

najbara vilaĝo kaj ŝteladas tie spikojn por lasi tiujn sur la kampo de sia vilaĝo. Garantiinte tielmaniere „, fekundecon al siaj kampoj, la veturantoj” vizitas laŭvice la domojn de tiuj, kiuj partoprenis en la rito.

Festo de gejunuloj

La udmurta junularo ŝatas aranĝi festojn post la labortagoj en varma sezono – sub la ĉielo ĉe la rando vilaĝa, kaj vintre – en novaj, ankoraŭ neloĝataj domoj, aŭ en domoj de maljunaj homoj soluloj aŭ en banejoj. Ofte gejunuloj de du najbaraj vilaĝoj unuiĝas por komunaj festoj, jen en unu, jen en alia vilaĝo.

Ĉiu vilaĝo havas sian repertuaron. Dum la festo ekis rilatoj inter junuloj kaj junulinoj, komenciĝis amikeco, naskiĝis amo.

Al gejunuloj tre plaĉas rito de la fianĉiĝo. Knabinoj-Fraŭlinoj kantas kaj samtempe faras la riton. Du knabinoj sternas sur la plankon blankan tukon. Sur la tukon oni metas kuseneton. Poste unu knabino elektas la knabon, kiu plaĉas al ŝi, kondukas lin al la tuko, surgenuigas lin al la tuko. Poste ŝi mem surgenuiĝas fronte al la knabo. La geknaboj surgenuiĝas sur la kuseneton, aliel la genuoj doloras pro la malmola planko. Poste la knabo kisas la knabinon. La ĉeestantoj aplaŭdas kaj gratulas la feliĉan paron. Tiel okazas la fianĉiĝo.

Teksto de la kanto estas jena:

Ho, kuseneto, la kuseneto,
El lanug' farita.
Oj, lu-li, lu-li,
el lanug' farita.

Al kiu floron, al kiu floron,
sed al mi helruĝan.
Oj, luli, lu-li,
sed al mi helruĝan.

Al kiu vesperon, al kiu vesperon,
al mi vesper-kunvenon.
Oj, lu-li, lu-li,
vesper-kunvenon.

Kiun mi amas, kiun mi amas,
tiun mi elektos.
Oj, lu-li, lu-li,
tiun mi elektos.

Mi surgenuigos lin,
kaj poste kisigos lin.
Oj, lu-li, lu-li,
kaj poste kisigos lin.

Kara mia, kisu min,
kisu kaj ne ĝenu vin.
Oj, lu-li, lu-li,
kisu kaj ne ĝenu vin.

GRATULÁCIÓK

Farkasné Tatár Éva eszmetársnőnk 2006.szeptember 23-án lesz 82 éves.

Evva Margit- Encs

Ebből az alkalomból Evva Margit és a miskolci „Király Lajos” Eszperantó-Baráti Kör erőt, egészséget, szerencsét és további sikereket kíván neki.

Pásztor Lászlóné

Dr. Dudich Endre professzor úr a 2006. szeptember 9-i közgyűlésen a MESZ alelnöki tisztségéről lemondott. Utána a Közgyűlés egyhangúlag megválasztotta a MESZ tiszteletbeli elnökének. Ezt ő elfogadta.

Ebből az alkalomból a „Király Lajos” Eszperantó-Baráti Kör gratulál az elnök úrnak és jó erőt, egészséget kíván.

Pásztor Lászlóné

GRATULOJ

Samideanino **Éva Farkas-Tatár** la 23-an de septembro 2006 iĝos 82 jaraĝa.

Margit Evva – Encs

Tiu-okaze la miŝkolca „Király Lajos” Esperanto-Amika Rondo deziras al ŝi forton, sanon, feliĉon kaj plurajn sukcesojn!

Lászlóné Pásztor

D-ro profesoro Endre Dudich - la 9-an de septembro – abdikis la subprezidentecon de HEA. Poste la ĝenerala kunsido de HEA aklame elektis lin honora prezidanto de HEA. Li akceptis ĝin.

Okaze de tiu evento la miskolca „Király Lajos” Esperanto-Amika Rondo gratulas al la sinjoro prezidanto, kaj deziras al li bonan forton kaj bonan sanon.

Lászlóné Pásztor

JUBILEUM

2006. július 14-én a Vilniuszhoz közeli Tapelia tónál ünnepelték a vilniuszi „**Juneco**” /Ifjuság/ ifjusági eszperantó Klub 45. éves fennállását. A rendezvényen résztvett a klub alapítója és első elnöke a „Litván csillag” mostani szerkesztője: Vytautas Silas. Jelen volt a Klub néhány volt vezetője is. (Kazys Svidenis, Kazys Tamosetis és mások)
Ott volt a Klub 1974-1976.évi elnöke is, Povilas Jegorovas, a Litván Eszperantó Szövetség elnöke is. Az ünnepségen több mint 20 fő volt jelen. A klub sok litván mozgalmi aktivistát és vezetőt nevelt ki.
A mostani klubot Olga Strojeva vezeti. A rendezvény programja szórakoztató volt.

Povilas Jegorovas - Renato Corsetti eszperantó nyelvű aszövegét magyarra fordította Pásztor László

A miskolci „Király Lajos” Esperantó baráti Kör minden tagja gratulál a „Juneco” Ifjusági Klubnak a jubileum alkalmából és további sikeres működést kíván.

Pásztor László

JUBILEO

La 14-an de julio 2006 ĉe la lago Tapelia proksime de Vilnius estis festata la 45. jariĝo de la vilnusia junulara klubo „**Juneco**”.
La aranĝon partoprenis la fondinto kaj la unua prezidanto de la klubo, la nuna redaktoro de „Litova Stelo”, Vytautas Silas. Estis videblaj ankaŭ kelkaj aliaj estintaj gvidantoj de la klubo. (Kazys Svidenis, Kazys Tamosetis, k.a.)
Prezidanto de tiu ĉi junulara klubo dum 1974-1976 estis ankaŭ la nuna prezidanto de Litova Esperanto-Asocio: Povilas Jegorovas.
La festoaranĝon partoprenis pli ol 20 personoj. Tiu ĉi klubo kreskigis multajn litovajn movadajn aktivulojn kaj gvidantojn. Nun la klubon gvidas Olga Strojeva. Programo de la aranĝo ĉefe estis distra.

Povilas Jegorovas – Renato Corsetti

Ĉiuj membroj de la miŝkolca „Király Lajos”EAR gratulas al la „Juneco” Junulara E-Klubo okaze de la jubileo kaj deziras pluan sukĉesan aktivadon.

László Pásztor

Tréfák / Ŝercoj

Városnézők figyelem!

A túristaszolgálat autóbusza elindult körbeutazni a híres városban. Először tekintették meg a borokról híres éttermet. Azután látogattak el a detoxikáló állomás modern stílusú szobáiba...

Urborigardantoj atentu!

La aŭtobuso de la turisma servo ekveturis por ĉirkaŭveturi en la fama urbo. Unue estis rigardata restoracio fama pro la vinoj. Poste estis vizitataj la modernstilaj ĉambroj de la alkoholdetoksigna instituto...

A Bürokrata

Tisztelt bandita! Az Ön fontos érvei után átadom a pénzem, de csak ha Ön sziveskedik adni nekem egy lebélyegzett átvételi elismervényt.

La burokrato

Estimata bandito! Mi transdonas mian monon post viaj gravegaj argumentoj, tamen nur se vi bonvolas doni al mi stampitan kvitancon.

Eszperantóból magyarra fordította Pásztor László

Vélemények a 91. Egyetemes Eszperantó Kongresszusról

Számomra ez az első egyetemes kongresszus, és tudom, hogy nem használtam ki a lehetőségeket. A 62 ország 2209 eszperantistája közül bizonyára többnek volt hasonló problémája: annyi csábító rendezvény volt és mind egyidőben!

Én például résztvettem a nemzetközi kórus előadásán és emiatt nem vehettem részt az izraeli „férfi és nő” csoport gyönyörű koncertjén. A társadalmi tebékenységek, konfliktusmegoldás és anarchizmus meghallgatása miatt nem hallottam az előadásokat Olaszország történetéről.

A kongresszus alatt nagyon meleg volt, ami miatt el kellett halasztanom a városnéző turista sétákat.

A zsörtölődés ellenére nagyon csodálatos volt a tapasztalat!

Találkoztam lengyel és ukrán barátaimmal és az internetes barátaimmal különböző országokból. A közös nagy elfoglaltság miatt csak két utitársammal beszéltem: Ursulával és Angélával. Mindenki beszédes volt, ezért a kongresszusi részvétel előnyeinek egyike: a nyelvnek beszéddel történő gyakorlása!

A kongresszuson résztvettem a veterán eszperantisták rendezvényén. Habár öreg vagyok, de veterán nem vagyok, mégis a jelenlét segített nekem dönteni: mit akarok csinálni az „úti tanfolyam” teljesítése után. Angolra fordítanék Jerosenko meséiből. Ezen az

öszejövetelen beszéltem egy nagyon szívélyes japán eszperantistával, aki megígérte nekem, hogy küld néhány könyvet.

Az eszperantó színház jubileuma miatt több színházi előadás volt. Megnéztem hármat közülük: Henri de Sabateastól a „Stílusgyakorlatokat” és a Mihály és az Óriást, és Paul Gubbinstól a Békés Harcosokat.

Máshol hallottam a japán Oomoto mozgalomról. Érdekes beszélgetések voltak a világpolgári mozgalomról és a testvérvárosokról.

Pénteken jelen voltam a szónoki versenyen és árverésen. Nagyon szórakoztató volt!. A kongresszus hangulata vidám volt, baráti és gondolatébresztő. Nagyon-nagyon tetszett nekem az ünnepélyes megnyitó, a nemzetközi est és a záró ünnepség. Még nem döntöttem, részt vesz-e a következő kongresszuson. Most mégis tudom, hogy jövőre jobban megtervezem az időbeosztást.

Fordította Pásztor László

Opinioj pri la 91. UK

Por mi ĉi tio estis la unua Universala Kongreso, kaj mi konsciiĝas pri la fakto, ke mi certe ne optimigis la eblecojn. Multaj el 2209 esperantistoj el la 62 landoj certe havis la saman problemon: tiom da tentaj aranĝoj, kiuj samtempe okazis!

Mi ekzemple partoprenis la Internacian Koruson kaj pro tio mankis al mi la plezuro ĉeesti la belegan koncerton de la grupo „viro kaj virino” el Izraelo. Pro la aŭskultado pri socialaj agadoj, konfliktoŝolvo kaj anarkiismo mi ne aŭdis la prelegojn pri la historio de Italio. Dum la kongreso la vetero estis varmega kaj pro tio mi devis eviti la turistajn promenadojn en la urbo.

Malgraŭ la grumbleto estis tre mirinda la sperto!

Okazis renkontiĝo kun la geamikoj el Polando kaj Ukraino, kaj mi renkontiĝis kun diversaj el miaj retaj geamikoj el diversaj landoj. Pro la komuna granda okupiteco mi parolis nur kun du el la vojaĝantoj: Ursula kaj Angela. Tamen ĉiuj estis parolemaj, tial unu el la grandaj avantaĝoj partopreni la kongreson estas la buŝa praktikado de la lingvo.

Dum la kongreso ni partoprenis aranĝon por veteranaj esperantistoj. Kvankam mi estas maljuna, mi ne estas veterano, tamen la ĉeesto helpis al mi decidi, kion mi volus fari post la plenumo de la „vojaĝa kurso”. Mi volus anglen traduki kelkajn el la fabeloj de Eroŝenko. Dum tiu ĉi kunveno mi parolis kun tre bonkora esperantisto el Japanio, kiu promesis sendi al mi kelkajn librojn.

Pro la jubileo de la Esperanto-teatro okazis pluraj teatraĵoj. Mi spektis tri el ili: la spektaklon „Stil-ekzercoj” de Henri de Sabates kaj Mikael la mostro, krome la „Pacaj batalantoj”-n de Paul Gubbins.

Alie mi aŭdis pri la Oomoto – movado en Japanio. Okazis interesaj paroladoj pri la Mondcivitana movado kaj Ĝemelaj urboj. Vendredon mi ĉeestis la Oratoran Konkurson kaj la Aŭkcion- kiuj tre amuzaj estis.

La etoso dum la kongreso estis ĝoja, amika kaj inspira. Treege plaĉis al mi la Solena Inaŭguro, la Internacia Vespero kaj la solena Fermo.

Mi ne decidis ankoraŭ, ĉu mi partoprenos la ntan Universalan Kongreson. Tamen mi nun scias, ke estonte mi pli bone planos la tempan uzadon.

Betty Chatterjee – Danio

Beszámoló a 91. Eszperantó Világkongresszusról

A 91. Eszperantó Világkongresszust Firenzében rendezték meg 2006. július 29. és augusztus 5. között. A kongresszuson 2206 fő vett részt, 62 országból, közöttük legalább 42 magyar volt.

A megnyitó ünnepségre július 30-án, vasárnap került sor. Az ünnepi programból kiemelendő François Grin svájci (nem-eszperantista) professzor tökéletes eszperantó kiejtéssel elmondott előadása, aki meggyőzően bizonyította, hogy a mostani nyelvi, hatalmi túlsúly évente 10-18 milliárd euró átutalását jelenti olyan országoknak, melyeknek az az egyetlen érdeme, hogy ott az angolt anyanyelvként beszélik. Nagy tetszést váltott ki L.L. Zamenhof unokájának, Ludoviko Kristoforo Zamenhofnak a rövid beszéde, melyben megemlítette, hogy a 20 évvel ezelőtt létrehozott Zamenhof-alapítvány Tolerancia Emlékérmét legutóbb II. János Pál pápa kapta meg, idén augusztusban pedig a Cserkész Világmozgalomnak adják át ezt a kitüntetést a Toscanában Európa minden részéből összegyűlő 5000 cserkész előtt. Nem lehetett meghatódás nélkül hallgatni Renato Corsettinnek, az Eszperantó Világszövetség elnökének a szavait arról, hogy a Reneszánsz és Firenze nélkül az eszperantó nyelv sem létezhetne. Firenzében született meg az a modern gondolkodásmód, amely a központba az embert állította. Michelangelo a gyönyörű Dávid-szobrot akkor készítette, amikor éppen ellenséges csapatok ostromolták Firenzét. „Mi eszperantisták mind a Góliát ellen küzdő Dávidok vagyunk...”- mondta. „És ha a bibliai Dávid végül győzött, mi is győzünk, ha azok maradunk, akik eddig voltunk: egy igazságos nyelvért küzdő, békés harcosok.”

Ugyancsak a megnyitó ünnepségen jelentették be az Eszperantó Világszövetség két, új, tiszteletbeli tagjának nevét: - egyikük Umberto Broccatelli (1931) az Európai Eszperantó Unió megszervezője, másikuk Prof. Dr. Haszpra Ottó (1928), a Magyar Tudományos Akadémia és az Eszperantó Akadémia tagja, aki igen sokat tett az eszperantó nyelv tudományos célú alkalmazásáért.

Az Eszperantó Világkongresszus összes rendezvényéről – a kongresszusi báltól kezdve a színházi előadásokon, koncerteken, különböző szakmai és baráti összejöveteleken, kirándulásokon, tudományos előadásokon, különböző szintű nyelvtanfolyamokon és nemzetközi nyelvvizsgákon, továbbá a vak eszperantisták kongresszusán keresztül a záró ünnepségig – lehetetlen beszámolni.

Ezért a továbbiakban csak arról szólunk, hogy a magyar résztvevők mivel járultak hozzá a Világkongresszus sikeréhez.

Dr. Nanovfszky György, a Magyarországi Eszperantó Szövetség elnöke üdvözölte a kongresszus résztvevőit, az Európai Eszperantó-Unió összejövetelén pedig beszámolt a 2006. március 17-19. között, Budapesten, hat ország eszperantó szervezeteinek vezetői számára megrendezett találkozóról. (A következő találkozóra Szlovákiában kerül sor 2007. tavaszán.) Részt vett az Eszperantó Világszövetség Választmányának ülésén, a fődelegátusok értekezletén és az interlingvisztikai kerekasztal-megbeszéléseken is. A kongresszus számos résztvevője megkapta tőle a tavasszal elkészült, igen szép, eszperantó nyelvű, HUNGARIO című prospektust.

Az IFEF (Eszperantista Vasutasok Nemzetközi Föderációja) üléseit Dr. Gulyás István alelnök vezette.

Dr. Ferenczy Imre, az UMEA (Eszperantista Orvosok Világszövetsége) elnöke vezette a 17 országból érkezett egészségügyi dolgozók összejövetelét. Ő számolt be az UMEA legújabb eredményeiről, így arról is, hogy nemrég jelent meg Dr. Saburoo Yamazoe szerkesztésében az Eszperantó-Angol Orvosi Szótár. Faragó Katalin beszámolt az általa, Hódmezővásárhelyen rendezett, nagysikerű, 4. Európai Orvos-egészségügyi Eszperantó Kongresszusról. Dr. Molnár

Lajos egy pécsi kutató, Dr. Kulcsár Gyula nagy jelentőségű felfedezéséről, a Passzív Tumor-ellenes Védelmi Rendszerről beszélt. A kollégák között szétosztottak – a Culevit tablettát, infúziós oldatot és kenőcsöt előállító IMMUNAL Kft. ajándékként – 50 CD-t, melyeken a Dr. Kulcsár Gyulával készült, 28 perces TV-interjú látható, - eszperantó nyelvű, aláírt szöveggel.

Az eszperantó nyelvtanárok értekezletén Dr. Kováts Katalin és Kóródy Zsófia szerepeltek. Dr. Kováts Katalin az egész Világkongresszus idején kezdő- és középfokú nyelvtanfolyamokat tartott.

Az Iskola Napján Dr. Molnár Lajos tartott előadást a „Dobbantó a Nyelvekhez” Nemzetközi Munkacsoportról, amely az eszperantót mint elsőként tanulandó idegen nyelvet és képességfejlesztő tantárgyat szeretné bevezetni az Európai Unió általános iskoláiban.

A Nemzetközi Kongresszusi Egyetemen Dr. Bujdosó Iván az Európai Unió Alkotmánytervezetének szó-statisztikai elemzéséről tartott előadást. Megállapításai szerint az EU 20 hivatalos nyelvén és az eszperantóul elkészült fordítást vizsgálva a „hasonlósági sorrend” a következő: finn, észt, magyar, litván, lett, szlovák, cseh, lengyel, szlovén, máltai, eszperantó, görög, dán, svéd, német, olasz, portugál, spanyol, francia, holland, angol.

A 91. Eszperantó Világkongresszus fő témája a „Nyelvek, kultúrák és a fenntartható fejlődésre való nevelés” volt. A beszámolót az erről a témáról szóló Kongresszusi Határozat magyar fordításával szeretném befejezni.

Dr. Molnár Lajos

Kongresszusi Határozat

A 91. Eszperantó Világkongresszus,

amely Firenzében, Olaszországban, 62 országból 2206 résztvevővel került megrendezésre, **megállapította,**

- hogy a „Fenntartható fejlődésre való nevelés évtizede” (2005-2014) fontos kerete azoknak a kezdeményezéseknek, amelyeknek a célja egy társadalmilag kívánatos, gazdaságilag életképes, kulturálisan megfelelő és ökológiailag fenntartható fejlődés,
- hogy napjainkban az ember és a természeti környezet kölcsönös egymásra utaltsága következtében mind a biológiai, mind a kulturális és nyelvi sokszínűség súlyos veszélyben van,
- hogy mára egy nyelv világméretű uralmának nyugtalanító gazdasági, szociális és oktatásügyi hatásai vannak a fenntarthatóságot, a nyelvi ökológiát és a kommunikációhoz való jogot tekintve,
- hogy az Eszperantó Világmozgalomnak a nyelvi demokráciára való törekvése egyezik a transz-nacionális oktatás értékeivel, amely tájékozott, aktív polgárokat kíván nevelni, akik képesek kritikusan megérteni önmagukat és a környező világot, és képesek felelősen és szolidárisan részt venni a fejlődési folyamatban.

Felhívja

az eszperantó közösséget, hogy aktívan vegyen részt minden olyan tevékenységben, melyek különböző szinten a szükséges változás alapelveivel egyező gyakorlat kialakulását segítik, továbbá hogy hasznosítsa nyelvét és hálózatait e törekvések szolgálatában.

Ajánlja

az Eszperantó Világszövetség Elnökségének, hogy a következő kongresszusokon és minden egyéb tevékenységben több figyelmet szenteljen ezeknek a problémáknak, a nem-eszperantista szervezetek partnereként.

Megerősíti,

hogy az eszperantó közösség kész együttműködni az UNESCO-val és más szervezetekkel a békére, társadalmi igazságosságra és kulturális sokszínűségekre való, egész életen át történő nevelés érdekében, és felhívja e szervezetek figyelmét a fenntartható fejlődés nyelvi vonatkozásaira.

Firenze, 2006. augusztus 4-én

(Fordította: Dr. Molnár Lajos)

Raporto pri la 91-a Universala Kongreso de Esperanto

La 91-a Universala Kongreso de Esperanto estis aranĝita en Florenco, inter la 29-a de julio kaj 5-a de aŭgusto, 2006.

La Kongreson partoprenis el 62 landoj 2206 homoj, inter ili minimume 42 hungaroj.

La Solena Inaŭguro okazis dimanĉe, la 30-an de julio. Oni devas emfazi la prelegon de la (ne-esperantista) svisa profesoro François Grin, kiu en perfekta Esperanto konvinke pruvis, ke la nuna, lingva hegemonio signifas la transpagon de 10-18 miliardoj da eŭroj al landoj kies merito estas nur uzi denaske la anglan lingvon.

Grandan aklamon kaŭzis la mallonga salutparolado de la nepo de L.L. Zamenhof, Ludoviko Kristoforo Zamenhof, kiu menciis, ke la Medalon de Toleremo (kreitan de la Fonduso Zamenhof antaŭ proksimume 20 jaroj) lastatempe ricevis la forpasinta Papo Johano Paŭlo la II-a, kaj ĉi-jare, en aŭgusto ricevos tiun ĉi distingon la Monda Skoltaro, en Toskanio antaŭ 5000 skoltoj kolektiĝontaj el la tuta Eŭropo. Oni ne povis sen emociiĝo aŭskulti la vortojn de Renato Corsetti, prezidanto de la Universala Esperanto-Asocio pri tio, ke sen la Renesanco kaj sen Florenco (Firenze) ne povus ekzisti la lingvo Esperanto. Ja en Florenco naskiĝis tiu moderna pensmaniero, kiu starigis la homon en la centron. Michelangelo pretigis la belegan statuon de Davido ĝuste tiam, kiam malamikaj taĉmentoj sieĝis Florencon. „Ni esperantistoj ĉiuj estas Davidoj, kiuj luktas kontraŭ Goljato-n.” – li diris. „Kaj se Davido fine venkis, ankaŭ ni venkos, se ni restos, kiuj ni estas: pacaj batalantoj por lingvo justa.”

Dum la inaŭguro oni anoncis ankaŭ la nomojn de la du novaj honoraj membroj de UEA: unu el ili estas Umberto Broccatelli (1931), reorganizanto de la Eŭropa Esperanto-Unio, la alia estas Profesoro D-ro Ottó Haszpra, membro de la Hungara Scienca Akademio kaj de la Akademio de Esperanto, kiu faris multon por la scienca aplikado de Esperanto.

Simple ne eblas raporti pri ĉiuj aranĝaĵoj de la Universala Kongreso de Esperanto de la Kongresa Balo tra la teatraĵoj, koncertoj, diversaj fakaj kaj amikaj renkontiĝoj, ekskursoj, sciencaj prelegoj, diversnivela lingvokursoj kaj internaciaj lingvoekzamenoj, kongreso de blindaj esperantistoj, ktp. ĝis la Solena Fermo.

Tial en la pluaj mi raportos nur pri tio, kiamaniere kontribuis la hungaraj partoprenantoj por la sukceso de la Universala Kongreso.

D-ro György Nanovfszky, la prezidanto de HEA salutis la partoprenantojn de la Kongreso, kaj dum la kunveno de la Eŭropa Esperanto-Unio li raportis pri la Konsultiĝo de esperantistaj

gvidantoj de ses, mezeŭropaj landoj. Ĝi estis aranĝita en Budapeŝt, en la jaro 2006 inter la 17-a kaj 19-a de marto. (La sekvanta Konsultiĝo okazos en Slovakio, printempe de 2007.) Li partoprenis la kunsidojn de la Komitato de UEA kaj de la ĉefdelegitoj, krome ankaŭ la interlingvistikan rondtablan konferencon. Li donacis por multaj partoprenantoj de la UK la ĉi-printempe pretiĝintan, tre belan, esperantlingvan prospekton sub titolo HUNGARIO.

D-ro István Gulyás vicprezidanto gvidis la kunsidojn de la Internacia Fervoĵista Esperanto-Federacio (IFEFF).

D-ro Imre Ferenczy gvidis la jarkunsidon de la Universala Medicina Esperanto-Asocio (UMEA). Li raportis por la sanitaraj laboruloj kolektiĝintaj el 17 landoj pri la plej novaj rezultoj de UMEA, inter ili pri tio, ke antaŭ nelonge aperis la Esperanta-Angla Medicina Terminaro redaktita de D-ro Saburoo Yamazoe. Katalin Faragó informis la partoprenantojn pri la 4-a Eŭropa Medicina Esperanto-Kongreso aranĝita fare de Ŝi en urbo Hódmezővásárhely. D-ro Lajos Molnár raportis pri la grandsignifa malkovro de D-ro Gyula Kulcsár, esploristo de la Scienca Universitato Pécs, pri la tiel nomata Pasiva Antitumora Defenda Sistema. Kiel donacon de la Firmao KCLR IMMUNAL, kiu produktas la tablojdojn, infuziojn kaj kremojn CULEVIT oni disdonis 50 kodiskojn (CD) kiuj enhavas la televidan intervjuon kun D-ro Gyula Kulcsár, - kun esperantlingva subteksto.

Dum la konferenco de la esperanto-lingvoinstruistoj rolis D-rino Katalin Kováts kaj Zsófia Kóródy. D-rino Katalin Kováts organizis esperanto-lingvokursojn dum la tuta Kongreso, kaj por la komencantoj, kaj por la progresintoj.

Dum la Tago de Lernejo D-ro Lajos Molnár prelegis pri la Internacia Laborgrupo „Lingvolanĉilo”, kiu ŝatus enkonduki Esperanton kiel la unue lernendan fremdan lingvon kaj kapabloevoluiĝan lernobjekton en la bazgradaj lernejoj de la Eŭropa Unio.

En la kadro de la Internacia Kongresa Universitato D-ro Iván Bujdosó raportis pri la Vortstatistika teksto-esploro de la konstituci-propono de Eŭropa Unio. Laŭ lia konstato post ekzameno de la 20 oficialaj lingvoj de EU plus Esperanto la simileca vico inter la lingvoj estas: finna, estona, hungara, litova, latva, slovaka, ĉeĥa, pola, slovena, malta, Esperanto, greka, dana, sveda, germana, itala, portugala, hispana, franca, nederlanda, angla.

La ĉefa temo de la 91-a Universala Kongreso de Esperanto estis la „Lingvoj, kulturoj kaj edukado al daŭrigebla evoluo”.

Mi ŝatus fini ĉi tiun raporton per la Kongresa Rezolucio pri la Kongresa Temo.

D-ro Lajos Molnár

Kongresa Rezolucio

La 91-a Universala Kongreso de Esperanto,

kunveninte en Florenco (Italujo) kun 2206 partoprenantoj el 62 landoj,

konstatinte,

- ke la Jardeko de Edukado por Daŭropova Evoluigo 2005-2014 estas grava kadro por iniciatoj cele al evoluo kiu estu socie dezirinda, ekonomie vivkapabla, kulture taŭga kaj ekologie daŭrigebla,
- ke nuntempe ekzistas gravaj minacoj kaj al biodiverseco kaj al kultura kaj lingva diversecoj, pro la reciproka dependeco inter la homo kaj naturmedio,
- ke la nuna superrego je monda skalo de unu lingvo havas maltrankviligajn ekonomiajn, sociajn kaj edukajn efikojn koncerne daŭropovecon, lingvan ekologion kaj rajton je komunikado,
- ke la strebado de la Esperanto-movado al lingva demokratio kongruas kun la valoroj de transnacia edukado celanta informitajn, aktivajn civitanojn kiuj estu kapablaj kritike

kompreni sin mem kaj la ĉirkaŭan mondon por partopreni la evoluprocedon respondece kaj solidare.

Alvokas

la Esperanto-komunumon aktive engaĝiĝi en la agadoj kiuj, sur diversaj niveloj, strebas antaŭenigi praktikojn koherajn kun la principoj de la bezonata ŝanĝoprocezo, kaj utiligi siajn lingvon kaj retojn serve al tiuj kopodoj.

Rekomendas

al la Estraro de UEA doni al la ĉi-rilataj problemoj pli da atento en estontaj kongresoj kaj agadoj, partnere kun neesperantistaj organizaĵoj.

Konfirmas

la pretecon de la Esperanto-komunumo kunlabori kun Unesko kaj aliaj organizaĵoj cele al tutviva edukado por paco, socia justeco kaj kultura diverseco, kaj atentigas ilin pri la lingva aspekto de daŭropova evoluigo.

Florenco, 2006. 08. 04.

A PASSZÍV TUMORELLENES VÉDELMI RENDSZER

Dr. Kulcsár Gyula biokémikus, orvosegyetemi adjunktus, rákkutató többéves kutatómunkája során új tudományos felfedezést tett a szervezet daganatellenes védekezésével kapcsolatban: felismerte, hogy nem az eddig ismert immunrendszer, hanem egy speciális védekező rendszer az, amely elpusztítja a rendellenessé váló sejteket. Az elméletet megalkotta, majd **1987-ben** megkezdett kutatásaival bebizonyította a **Passzív Tumor-ellenes Védelmi Rendszer** létezését, meghatározta összetevőit és mechanizmusát. Kísérletei alapján arra a megállapításra jutott, hogy a szervezet keringési rendszerében állandóan jelen lévő anyagoknak (néhány aminosav, bizonyos vitaminok, sejt anyagcsere intermedierek, stb.) van döntő jelentőségük a tumor-ellenes védelemben. A szervezet e tumor-ellenes védelmi rendszerét alkotó hatóanyagok keverékének szelektív tumorsejt-ölő hatását sejtkultúrákon és állatokon végzett kísérletekkel igazolta, eredményeit nemzetközi tudományos közleményekben **publikálta**. A Dr. Kulcsár Gyula felfedezésén alapuló **szabadalom** a világ számos országában bejegyzésre került, az Európai Uniótól Koreáig.

Kulcsár doktor a tudomány által korábban feltárt tények újszerű alkalmazásából vonta le azt a következtetést, hogy **a szervezetben létező daganatellenes védelmi rendszer lényegében az immunrendszertől függetlenül működik**.

Abból az ismert tudományos tényből indult ki, hogy az immunrendszer korlátozott működésekor (immunszupresszió), vagy az immunrendszer teljes összeomlásakor (pl.: AIDS) sem nő meg jelentős mértékben a tumorok gyakorisága. Az is köztudott, hogy a tumorok többsége nem immunogén. Ha ezt elfogadjuk, s azt is tudjuk, hogy mindenkiben folyamatosan keletkeznek rákos sejtek, akkor a szervezetben működni kell egy, az immunrendszertől független daganatellenes védelmi mechanizmusnak, amely - mivel a szervezet bármely pontján hatnia kell - általános hatású, felügyeletszerű rendszer. Logikus az is, hogy egy ilyen rendszer hatóanyagainak a keringési rendszerben kell lenniük.

Kulcsár dr. szerint az a korábban ugyancsak ismert tény a megoldás kulcsa, hogy az egészséges sejtek a keringési rendszerben található anyagokból csak az életműködésükhöz szükséges mennyiséget veszik fel, a tumorsejtek azonban korlátozás nélkül halmozzák fel ezeket az anyagokat. Így a tumorelles védekezést biztosító anyagok is olyan nagy mennyiségben juthatnak a tumorsejtekbe, hogy azok a kóros sejtek pusztulását okozzák.

A védekező rendszer anyagainak, vagyis a hatóanyagoknak ezt az együttes hatását nevezzük **Passzív Tumorelles Védelmi Rendszernek (PTVR), angolul Passive Anti-Tumor Defense System (PADS).**

A feltaláló sejt kísérletei során meghatározta a Védelmi Rendszer összetevőit, mégpedig úgy, hogy magukkal a tumorsejtekkel válogattatta ki a hatásos anyagokat. A válogatás kritériuma szerint azok voltak hatásosak, amelyek - egymás hatását szinergikusan erősítve - a tumorsejteket elpusztították. A keringési rendszer 89 anyagát vizsgálta meg Kulcsár dr., amelyekből 16-ot talált hatékonynak. A hatóanyagok között egymástól teljesen eltérő kémiai szerkezetű aminosavakat, (metionin, fenilalanin, triptofán, arginin, hisztidin, tirozin), vitaminokat (aszorbinsav, riboflavin, piridoxin, biotin), monoszaharidokat (mannoz, deoxy-d-ribóz), és sejten belüli intermediereket (almasav, hippursav, orotsav) valamint nukleobázist (adenin) határozott meg.

A hatóanyagok keverékével számos sejt kísérletet végzett Kulcsár dr. Megállapította, hogy a tumorsejt elleni hatás nem proliferációgátlás (osztódásgátlás), hanem sejtpusztítás eredménye (direkt hatás). Az általa vizsgált valamennyi - több mint tíz, többségében humán - egymástól nagyon eltérő sejtvonal esetében, a keverék hatásos volt (általános hatás). A citosztatikumokra (kemoterápiára) rezisztens sejteket is képes volt a keverék elpusztítani. Az egészséges sejtekre nézve a keverék még abban az esetben sem volt mérgező, ha azok gyorsan osztódó sejtek voltak (szelektív hatás). Összegezve kijelenthetjük, hogy a hatóanyagkeveréknek **direkt, általános és szelektív tumorsejtölő** hatása van.

A Kulcsár dr. által elvégzett állatkísérletek is igazolták a keverék daganatellenes hatását. Az egérkísérletek szignifikáns túlélés-növekedést, valamint a tumor-növekedés csökkenését mutatták.

A kutató további sejt kísérletekkel vizsgálta a keverék daganatellenes hatásának mechanizmusát. Megállapította, hogy a ráksejtek apoptózissal, programozott sejthalállal pusztulnak el. Az apoptózis mértéke a hatóanyagok mennyiségével és a hatás időtartamának növelésével fokozható.

A kísérletek eredményeiből levonható az a következtetés, hogy minél erősebb a védelem, (minél nagyobb a védekező rendszert alkotó hatóanyagok koncentrációja) annál gyorsabb a ráksejt-pusztulás, vagyis a sejtpusztulás sebessége a védő anyagok koncentrációjától függ.

Dr. Kulcsár Gyula doktori disszertációját a **PTVR**-ről, jelenleg angolul a **kutató hivatalos oldalán** olvashatja el: <http://www.kulcsargyula.hu>

Másik, ajánlott honlap: <http://www.culevit.hu>

LA PASIVA ANTITUMORA DEFENDA SISTEMO

D-ro Gyula Kulcsár biokemiisto, adjunkta profesoro de medicina universitato, kancerologo dum sia plurjara esploralaboro faris *novan, sciencan malkovron* konekse kun la antitumora defendo de la organismo: li konstatis, ke ne la ĝis nun konata imunsistemo, sed certa speciala defenda sistemo detruas la malnormaliĝintajn ĉelojn. Li prilaboris la teorion, kaj per siaj esploroj komencitaj en la jaro 1987 pruvis la ekziston de la Pasiva Antitumora Defenda Sistemo, li determinis ĝiajn komponantojn kaj mekanismon. Surbaze de siaj eksperimentoj li venis al konkludo, ke iuj el la substancoj konstante ĉeestantaj en la cirkulada sistemo de la organismo (kelkaj aminoacidoj, certaj vitaminoj, mezaj kombinaĵoj de la ĉelmetabolo, ktp.) havas decidan signifon en la antitumora defendo. Li demonstris en ĉelkulturoj kaj besto-eksperimentoj la selektivan tumorĉelo-mortigan efikon de miksaĵo de la efikmaterioj konsistigantaj ĉi tiun antitumoran defendan sistemon, li publikigis siajn rezultojn en internaciaj, sciencaj komunikaĵoj. La patentajo baziĝanta sur malkovro de D-ro Gyula Kulcsár estis registrita en multaj landoj de la mondo, de la Eŭropa Unio ĝis Koreio.

El la noveca aplikado de faktoj pli frue malkovritaj fare de la scienco D-ro Kulcsár tiris la konkludon, ke la antitumora defenda sistemo ekzistanta en la organismo esence funkcias sendepende de la imunsistemo.

Li deiris el la konata, scienca fakto, ke okaze de limigita funkciado de la imunsistemo (imunsupremo), aŭ okaze de ties plena kolapso (ekzemple: AIDS) ne kreskas signife la ofteco de la tumoroj. Ankaŭ tiu fakto estas ĝenerale konata, ke la plimulto de la tumoroj ne estas imunogenaj. Se ni akceptas tion, kaj ni scias, ke en ĉiu homo kontinue estiĝas kanceraj ĉeloj, tiam en la organismo devas funkcii antitumora defenda mekanismo, sendependa de la imunsistemo, kaj ĝi estas ĝenerale efika, kontrolanta sistemo, - ĉar ĝi devas efiki en iu ajn punkto de la organismo. Estas logike ankaŭ tio, ke la efikmaterioj de tia sistemo devas esti en la cirkulada sistemo.

Laŭ D-ro Kulcsár la ŝlosilo de la solvo estas la pli frue same konata fakto, ke la sana ĉelo prenas al si el la substancoj troviĝantaj en la cirkulada sistemo nur la kvanton bezonatan al sia vivofunkciado, dume la tumorĉeloj sen iu ajn limigo akumulas tiujn ĉi materiojn. Tiamaniere ankaŭ la materioj estigantaj la antitumoran defendon povas eniri la tumorĉelojn en tia, enorma kvanto, ke ili povas kaŭzi detruigon de la malsanaj ĉeloj.

Tiun ĉi komunan efikon de la substancoj, tio estas efikmaterioj de la defenda sistemo oni nomas Pasiva Antitumora Defenda Sistemo (PADS).

La inventinto dum siaj ĉelo-eksperimentoj determinis la komponantojn de la Defenda Sistemo, tiamaniere, ke li elektigis per la tumorĉeloj mem la efikajn substancojn. Laŭ la kriterio de la elektado tiuj substancoj pruviĝis efikaj, kiuj – sinergie fortigante la efikon unu de la alia – detruis la tumorĉelojn. D-ro Kulcsár ekzamenis 89 substancojn de la cirkulada sistemo, el inter tiuj li trovis 16 efikajn materiojn. Inter la efikmaterioj li determinis aminoacidojn kun tute malsamaj kemiaj strukturoj (metionino, fenilalanino, triptofano, arginino, histidino, tirozino), vitaminojn (askorba acido, riboflavino, piridoksino, biotino), monosaharidojn (manozo, deoksi-d-ribozo), intraĉelajn mezajn kombinaĵojn (malata acido, hipura acido, orota acido), krome nukleobazon (adenino).

D-ro Kulcsár faris grandnombrajn ĉelo-eksperimentojn per miksaĵo de la efikmaterioj. Li konstatis, ke la antitumora efiko ne estas rezulto de blokado de proliferiĝo (blokado de ĉeldividiĝo), sed ĝi estas rezulto de ĉeldetruado (rekta efiko). Okaze de la fare de li ekzamenitaj ĉiuj, tre malsamaj - pli ol dek, plejparte homaj – tumoraj ĉellinioj la miksaĵo montriĝis efika (ĝenerala efiko). La miksaĵo kapablis detrui ankaŭ la ĉelojn rezistantajn al citostazigiloj (al kemiterapio). Al la sanaj ĉeloj la miksaĵo ne estis venena eĉ tiam, se ili estis rapide multobliĝantaj ĉeloj (selektiva efiko). Resume oni povas aserti, ke la efikmaterio-miksaĵo havas rektan, ĝeneralan kaj selektivan efikon.

La besto-eksperimentoj faritaj de D-ro Kulcsár konfirmis la antitumoran efikon de la miksaĵo. La muso-eksperimentoj montris signifan kreskon de supervivado kaj reduktiĝon de la tumorkreskado.

La esploristo per pluaj ĉelo-eksperimentoj ekzamenis la mekanismon de antitumora efiko de la miksaĵo. Li konstatis, ke **la kanceraj ĉeloj detruigas per apoptozo, tio estas per programita ĉelmorto**. La mezuro de la apoptozo estas pliigebla per kreskigo de kvanto kaj tempodaŭro de influo de la efikmaterioj.

El la rezultoj de la eksperimentoj oni povas tiri la konkludon, ke ju pli forta estas la defendo (ju pli granda estas la koncentriteco de efikmaterioj konsistigantaj la defendan sistemon), des pli rapida estas la detruigo de la kanceraj ĉeloj, nome **la rapideco de la ĉeldetruigo dependas de la koncentriteco de la defendaj substancoj**.

Oni povas legi la doktoran disertaĵon de D-ro Gyula Kulcsár pri la PADS ankaŭ en angla lingvo **sur la oficiala hejmpaĝo de la esploristo**: <http://www.kulcsargyula.hu>
Aliaj, rekomenditaj hejmpaĝoj estas: <http://www.culevit.hu> kaj <http://www.culevit.com>

Tradukita de D-ro Lajos Molnár, prezidanto de la Budapeŝta Medicina Esperanto-Fakgrupo kaj reviziita de D-ro Imre Ferenczy, prezidanto de UMEA kaj de profesoro D-ro Endre Dudich, vicprezidanto de la Hungaria Esperanto-Asocio

Rimarko de la tradukinto: La karaj legantoj estas petataj pretigi tradukon de la teksto en sia(j)n, nacia(j)n lingvo(j)n. Antaŭ ol komenci la tradukadon, bonvolu kontaktiĝi kun D-ro Lajos Molnár, helpe de la retadreso ludoviko@freemail.hu

DUOPE

En iu urbeto oni decidis honorigi famiĝintan scienculon, kiu antaŭ cent dek jaroj naskiĝis tie. La marmora memortabulo jam estis metita sur la muron de lia naskodomo, ankoraŭ vualita. La partoprenantoj de la ceremonio staradis sur la strato kaj atendis. Unu el la eminentaj invititaj ekmalpaciencaj kaj demandis la urbestron, kion oni atendas. „La pastron, por ke li benu la memortabulon”. La eminentulo ironie rimarkis: „Via malgranda urbo havas grandegan du-turan preĝejon; estus inde, ke venu du pastroj”. La urbestro ripostis: „Vi tute pravas. Tio fakte okazos tiel. Jen, ... jam venas.” Venis du nekredeble samaspektaj pastroj. Ili estis ĝemeloj. Kaj duope-duoble ili benis la marmortabulon.

D-ro Endre Dudich

A MAGYARSÁG TÖRTÉNETE

2.rész

Az államalapítás előkészítője: Géza fejedelem.

Lech mezejéről mindössze 7 magyar jutott haza, hogy a gyász hírt megvigye. A Lehel és Bulcsú vezérek tragédiája jelezte, hogy a magyarok válaszut elé kerültek: vagy vállalják a hunok és avarok sorsát, a teljes pusztulást, vagy maguk is hasonulnak fejlettebb nyugati szomszédaikhoz. A nyájakkal a nyári szállásra járó pásztorkodásról áttérni a helyhez kötött földművelésre, a szabad pásztorok társadalmi egyenlősége helyett beletörni az alávetettségbe, a pogány szokások helyett átvenni a keresztény vallás fegyelmét. Ezt az utat kellett a magyaroknak végigjárniuk.

Az államalapítás nem pusztán külső kényszer hatása alatt jött létre. A feudális rendszer nem volt egészen előzmény nélküli a korabeli Magyarországon. A magyar pásztortársadalom már a honfoglalás idején sem volt teljesen egységes, a kalandozások hatására pedig még jobban megbomlott. A zsákmányszerző hadjáratokból első sorban a törzsek és a nemzetségek előkelőinek, a törzsi arisztokráciának volt haszna. A zsákmány nagyobb része az övék lett, nekik szolgáltak a rabszolgák, nekik művelték a földet a szláv parasztok és az általuk eltartott fegyveres szabadokból valóságos kis hadsereg alakult ki körülöttük. A törzsi előkelők már úton voltak, hogy feudális nagyurakká váljanak. Ugyanakkor elég nagy számban voltak már paraszti sorban dolgozók és rabszolgák, akiknek a fékentartása az előkelőknek az érdekében állt. Mivel ezt a szerepet csak a feudális állam vállalhatta, joggal mondhatjuk, hogy Magyarországon a belső helyzet is megért az államalapításra.

A döntő változás előkészületeit (Árpád-Zolta-)**Taksony fia Géza** fejedelem (972-997) tette meg. Géza fejedelem belátta, hogy a kereszténység felvétele feltétlenül szükséges. Körültekintő házassági kapcsolatokkal sikeresen továbbnövelte családjának hatalmát. Feleségül vette a bizánci kereszténységre tért erdélyi gyulák családjából való Saroltot, mely lépésével belső helyzetét erősítette.

A 960-as évektől kezdve Esztergomot választja lakhelyéül. A várhegyen kiépített palotájában született a fia **Vajk** 969-975 táján..

Az augsburgi vereség után 18 évvel – 973 húsvétján - nem hadat vezetett, hanem követséget küldött a német császárhoz Quedlinburgba. Hitérítőket kért és lovagokat hívott be.

Meghívta (Szent)**Adalbert prágai** püspököt, hogy a fiát és leendő utódját Vajkot megkeresztje. **Így lett Vajkból István.** Géza fejedelem maga is, - bár kellenélkül , politikai érdekből, de felvette a kereszténységet.

Benczur Gyula: Vajk megkeresztelése

Fiaának Istvánnak a bajor hercegi házból való **Gizellát** szerezte meg feleségül, ezzel nyugati kapcsolatait egyengette.

Géza építtette az első templomot Esztergomban a Várhegyen, Szent István vértanú tiszteletére. Ugyanakkor mindazokat akik a politikájával szembefordultak, kíméletlenül leverte. A hagyomány szerint véreskezű volt a lázadókkal, de kegyes és bőkezű az idegen lovagokkal szemben. Politikája nagy mértékben előkészítette az utat a fia, I. István számára.

István király, az államalapító

Géza a (keresztény név szerint Mihály) fejedelem politikája a régi nemzetségi szabadság és törzsi különállás híveiben heves ellenkezést váltott ki. híveiben

A kalandozások idején a függetlenül élő törzsfők és nemzetségfők egy része nyíltan szembefordult az új keresztény fejedelemmel. A leghíresebb lázadó vezér, Árpád fejedelem Jutas nevű fiának a leszármazottja (Árpád-Jutas- Fajs- Zerind-) Koppány volt, aki közeli rokonként Géza halála után még a fejedelmi méltóságra is jogot formált. Attól sem riadt vissza a somogyi vezér, hogy fegyvert fogjon a fiatal uralkodó ellen. István azonban az egyháziak és az idegen lovagok segítségével leverte a lázadást és Koppány testét négy felé vágatva az esztergomi, veszprémi, győri és erdélyi kapukra szögeztette ki intó példa gyanánt. Hasonló sorsra jutott később a Maros vidék nagyhatalmú ura Ajtony is. István anyai nagybátyja az erdélyi gyula látva Koppány és Ajtony sorsát, meg sem kísérelte a fegyveres ellenállást, megtört és vele együtt behódolt az utolsó lázadó vezér.

István volt az, aki amellet a lehetőség mellett döntött, hogy a pápától koronát kér. **II. Szilveszter pápa (Gerbert d'Aurillac, volt rheimsi apát, érsek, majd Ravenna érseke)** engedett a kérésnek. Az ünnepélyes koronázásra az 1000.évben, Karácsony napján került sor *Esztergomban*.

Ezzel a beiktatással Magyarország a nyugateurópai keresztény közösség tagja lett.

Királyi koronánkat a hagyomány Szt. Istvánhoz kapcsolja, amelynek felső részét „latin”, alsó részét pedig „görög” koronának nevezik.

I.István a kor szokása szerint királyságát isten kegyelméből származtatta, hatalmának anyagi alapját királyi birtokok alkották. A fejedelmi törzs vagyonán kívül a lázadó vezérek birtokaira és a gazdátlan területekre is kiterjesztette hatalmát, sőt a nemzetségek birtokait is megnyírbálta. Ilyen módon Magyarország nagyobbik részével (több mint felével) rendelkezett. Ez megkönnyítette az ország területi megszervezését.

A lázadó vezérek legyőzése után a törzsi különállás végleg megszűnt, a törzsek és nemzetségek szétszóródtak. A lázadás leverése után a törzshöz tartozók is menekültek.

Ezért is találhatók hasonló törzsi és nemzetségi helységnevek több helyen is az országban. /pl: Gyarmat, Jenő, Kér, Tarján/ Ezután I. István király másféleképpen szervezte meg az államot, nem vérségi rokon hovatartozás alapján, hanem úgynevezett királyi vármegyéket hozott létre. **István** király átvette a megyerendszert szláv közvetítéssel Nagy Károly örökségéből. Maga a szó is szláv, határt jelent. A megye központjában levő vár- földvár - határát jelenti. Néhány megyenév szláv. Pl: Nógrád, Csongrád. De magyar eredetű a Szolnok név. Ez az utóbbi megyenév a magyarok első ispánjának a nevét őrzi.

A megyéknek sűrűn lakott területei voltak, amelyek nem csak királyi birtokokat, hanem egyházi és világi nagybirtokot és a szabadok szállásbirtokai is magukba foglalták. A megyei királyi birtokok gondoskodtak a királyi udvar és a katonaság eltartásáról. A királyi udvart szolgáló népeket az ú.n. kúriák irányították. Akadtak közöttük: halászok, vadászok, pásztorok, sütők, tímárok, szücsök, kovácsok, solymárok, hírnökök, muzsikusok. A várnépek és a katonák gazdasági és hadi irányítását a várjobbágyok végezték. Vele egyidőben történt az egyházi szervezet kiépítése a vármegyrendszer államigazgatási szervezetének kiépítésével együtt. Eszközei között egyformán szerepelt a meggyőzés és a megtörés. Azután az új valláshoz, új szokásokhoz, erkölcsi normákhoz, új életmódhoz való alkalmazkodás évei következtek. A siker érdekében a király bencés apátságot alapított –a leghíresebbet **Pannonhalmán**, Esztergomban és Kalocsán érsekséget, több helyen pedig (**Egerben**, **Győrben**) püspökségeket szervezett. A pannonhalmi kolostor 1000 éve a magyar kultúra szellemi központja.

A kereszténység nyugati formáját juttatta diadalra István király anélkül, hogy a keleti bizánci kereszténység hatását felszámolta volna. István királynak nem volt állandó székhelye, csak néhány kedves tartózkodási helye. Az időben az országot járta, különböző kúriáknál szállt meg. Népes kíséretével felélte a természetbeni adók egy részét, közben az előkelőknek és szabadoknak igazságot szolgáltatott. Kíséretében voltak katonái és udvarának előkelői. Az új társadalmi rend bevezetése sok nehézséggel járt.

Ezt, mutatják a törvényei is. A magántulajdon, az egyház, a keresztény szertartás az új és a nagytöbbség számára ismeretlen volt. Ezért a király törvényekkel is meg akarta szilárdítani a földbirtokosok magántulajdonát, a szabadok végrendelkezési jogát. A törvényben is biztosítani kívánta az egyházi tizedet (a dézsmát) és megparancsolta, hogy minden tizedik falu 10 falu építsen egy-egy templomot. A nehézségeket jól szemlélteti az a szigor, amellyel igyekeztek elterjeszteni a keresztény szokásokat. A törvények fenyegetően előírták szigorú büntetéssel, hogy vasárnap senki se dolgozzék, de mindenki menjen el a templomba. Ha a pap, ispán, vagy hívő valakit vasárnap ökrökkel dolgozni lát, el kell veni tőle az ökröt és az állatot oda kell adni a várnépnek. A papok és ispánok hirdessék a népnek, hogy mindenki menjen templomba, csak azok maradhatnak otthon, akik őrzik a tüzet.

Akik a templomban másokat zavarnak beszélgetéssel, azokat gyalázattal való kiűzetésre, megostorozásra és hajuk lenyíratására ítélte a törvény. A törvényhozás akkor abból állt, hogy az uralkodó a királyi tanács meghallgatása után latin nyelven írásba foglaltatta a törvényeket. István király két törvénykönyve sokat elárul a korabeli társadalomról. Feltűnik a szabadok és a rabszolgák közötti különbség is. Még ugyanannak a büntetnek a büntetése is más mértékű aszerint, hogy a király közvetlen kíséretébe tartozóról, ill. könnyű fegyverzetű katonájáról,

vagy egyszerű köz-szabadról van-e szó (a társadalmi állásától függően 50,10, illetve 5 tinót fizet az, aki megöli a feleségét. A rabszolgáért csak kártérítés jár).

István király a törvényeivel és fegyveres kíséretével, ispánjainak és püspökeinek a segítségével próbálta az új társadalmi rendet meggyökereztetni. Mindent megtett azért is, hogy az ország függetlenségét megvédje. Amikor 1030-ban II. Konrád német császár hadat vezetett hazánkba, győzelmesen visszaverte. **István** király tehát nem csak megteremtette a feudális államot, hanem meg is védte. **1038-ban** halt meg. 1077-ben avatták szentté. Történelmünk joggal tartja a legnagyobbak között számon őt.

Forrásmunkák: Unger Mátyás, Szabolcs Ottó: Magyarország története – Gondolat 1979 Dr. Dudich Endre: Neebla Lando (Lehetetlen ország) előadás. – Alsópáhok 1998-

A Magyar Nemzeti Múzeum Budapest: Honfoglaláskori tárlat és tanulmány anyaga 2006.

- A Magyar Nemzeti Múzeum hozzájárulásával -

A forrásmunkák alapján összeállította : Pásztor Lászlóné

Magyar koronázási ékszerek (országalma, jogar, korona) a miskolci Mindszenti római katolikus templomban 2006.július 22-én.

Fényképezte: Pásztor Lászlóné

HISTORIO DE LA HUNGARARO

2-a parto

Regnestro Géza: la preparinto de la ŝtatfondo

De kampo Lech (apud Aŭgsburgo) entute nur 7 hungaroj povis hejmenveni, por porti la funebro famon pri la malvenko. Tragedio de la estroj Lehel kaj Bulĉu (kiuj gvidis la vagantajn armeojn sur la teritorioj de la Bavaroj) signis, ke la hungaroj atingis la eblecon decidi. Ili aŭ elektas la sorton de la Hunoj kaj Avaŭroj: la tutan pereigon, aŭ ankaŭ ili povas similiĝi al siaj, inter pli evoluintaj vivcirkonstancoj vivantaj najbaroj. La Hungaroj devis ŝanĝi sian vivmanieron, ĉar anstataŭ la libera paŝtistado – kiam oni pelis la brutojn de la vintra paŝtejo al la somera restadejo – ili devis elekti la allokoligitan terkulturadon. Anstataŭ la socia egaleco de la liberaj paŝtistoj akcepti la subulecon. Anstataŭ la paganaj moroj trapreni la disciplinon de la kristiana religio. La Hungaroj devis plenumi ĉi tiun vojtaskon. La ŝtatfondo estiĝis ne nur pro la ekstera devigo. Le feŭdalsistemo ne estis tute senpremisa en la tiuepoka Hungario. La hungara paŝtista socio estis ne unueca jam je la patrujkonkero, sed je efiko de la eksterlandaj vagadoj ĝi pli diseriĝis. Nur la elituloj de la gentoj kaj triboj, la triba aristokrato gajnis profiton de la predakiraj militiroj. La pli granda parto de la akirita predo iĝis ilia, ilin servis ankaŭ la sklavoj, por ili terkulturis la slavaj kamparanoj, kaj el la pere de ili nutritaj armilitaj liberuloj formiĝis vera armeo ĉirkaŭ ili. Tialmaniere la tribaj elituloj ekkomencis la transformigon al feŭdalaj grandsinjoroj. Samtempe jam ekzistis tiel multaj nenihavantoj, sklavoj kaj gelaborantoj en la agrikulturo, ke ilia brido deviga intereso estis de la riĉaj elituloj. Ĉar tiun rolon povis entrepreni nur la feŭdala ŝtato, ni direblas plenrajte, ke en Hungario ankaŭ la interna cirkonstancaro maturiĝis al la ŝtatfondo.

La preparigon de la decida aliformiĝo duko **Géza**: filo de Takŝonj (Árpád – Zolta – Takŝonj - Géza) / 972-997 / faris. Duko Géza rekonis, ke la adopto de la kristanismo senkondiĉe necesas.

Post la aŭgsburga malvenko je 18 jaroj- en 973 - , li ne armeon gvidis, sed sendis delegacion al la imperiestro germana en Quedlinburg. Li petis misiistojn, kaj envokis kavalirojn.

Kun saĝaj edzecaj interrilatoj li pligrandigis la potencon de sia familio.

Ekde la 960-aj jaroj li elektis Esztergom sia loĝloko.

Li edzinigis Ŝarolton kiu devenis el familio de la bizancan kristanismon adoptintaj transilvaniaj djulaoj. Per tiu ago li plifortigis sian internan potencosituacion..

En lia palaco konstruita sur la Fortikaĵmonto de Esztergom, naskiĝis lia filo **Vajk** ĉ. inter 969-975.

Duko Géza invitis (Sanktan) Adalberton, episkopon de Prago, por bapti **Vajk-on**, sian filon kaj sekvonton. Tiamaniere tiu iĝis **István (Stefano)**. Li mem, kvankam ne tro bonvole, sed el politika intereso konsentis iĝi baptita.

La bildo montras pentraĵon de Gyula Benczur / Julio Benczur/: Bapto de Vajk

Por sia filo Stefano li akiris edzinon Gizella, el la reganta princa familio de Bavario .Per tiu paŝo li glatigis siajn okcidentajn interrilatojn.

Duko Géza konstruigis la unuan preĝejon, en Esztergom, sur la Fortikaĵmonton je honoro de la martiro Sankta Stefano.

Samtempe tiujn, kiuj oponis al sia politiko, tiujn li debatis senindulge. Laŭ la tradicio li estis „sangmana” al la ribelantoj, sed favora kaj malavara al la fremdaj kavaliroj. Lia politiko preparis la vojon por sia filo Stefano I (la Sankta).

Reĝo Stefano, la ŝtatfondinto

La politiko de **Géza** (laŭ baptonomo Mihailo) provokis fortegan, senbridan kontraŭstaron inter la devotuloj de la malnova triba libereco, triba memstaro kaj religio.

Dum tempo de la ribelanta estro **Koppány (Koppanj)** estis filo de Zerind, de la pranepo de duko Árpád (Árpád- Jutaŝ- Fajs – Zerind- Koppanj) volis akiri ankaŭ la dukan moŝton post la morto de Géza.

Li estis do proksima parenco (origine de la gento Árpád), do li volis edzinigi la vidvinon de Géza. Li fortimiĝis nek pro tio, ke en 998 li armile ataku kontraŭ la juna reganto. Sed Stefano per helpo de la eklezianoj kaj germanaj kavaliroj subpremis la ribelon. Stefano tranĉigis la korpon de Koppány je 4 pecoj kaj okupis liajn transdanubajn bienojn (en departamento Somogy / Ŝomodj /. Li najligis la korpatojn sur la pordegojn de la fortikaĵoj de Esztergom, Veszprém, Győr kaj Transilvanio, por la timigo. Poste similan sorton havis ankaŭ Ajtony (ajtonj) kiu estis grandpotenca sinjoro de la regiono de rivero Maros (Maroŝ). La Transilvania djulao, armeestro, la patrina onklo se Stefano unua, vidante la sorton de Koppány kaj Ajtony, ne faris provon armilite kontraŭstari : fleksiĝis kaj pere de lia resono submetiĝis la lasta ribelanta estro.

Stefano . estis tiu, kiu decidis elekti tiun eblecon, ke li petis kronon de la papo.

Do. Li petis la papon, sendi al li kronon.

La papo **Silvestro la dua** (**Gerbert d'Aurillac**, eksa abato kaj ĉefepiskopo de Reimso en Francio, poste de Raveno en Italio) plenumis lian peton. La solena kronigo okazis je Kristnasko-festo de la jaro 1000.

Per tiu akto de investituro, Hungario iĝis membro-ŝtato de la kristana komunumo de okcidenta Eŭropo.

Nian reĝan kronon nia tradicio ligas al Stefano la unua (la sankta). Ĝian supran parton ni nomas „latina”, la suban parton ni nomas „greka” krono. Stefano devenigis sian reĝecon - laŭ kutimo de la epoko – el sanktiganta graco de Dio, la reĝaj bienoj certigis la bazon de sia potenco. Li malgrandigis la bienhavaĵojn de la gentoj, plivastigis sian potencon ankaŭ al la bienhavaĵoj de la ribelantaj estroj kaj la posedanton ne havantaj teritorioj krom la havaĵo de la duka tribo.

Tiamaniere li senpere disponis pri pli ol duono de la teritorio de la lando. Post lia venko de la ribelantaj estroj la tribo memstare definitive nuligis, la triboj kaj la gentoj disŝutiĝis. Ĉi tiu fakto plifaciligis la teritorian organizadon de la lando.

Post la disbato de la ribelo ankaŭ la tribanoj rifuĝis. Ankaŭ tial estas troveblaj la samaj tribo- kaj gentonomaj loknomoj plurloke en la lando. (Ekzemple: Gyarmat, Jenő, Kér, Tarján / Djarmat, Jenoe, Ker, Tarjan/. Post ĉi tio reĝo Stefano I. organizis la ŝtaton alimaniere: anstataŭ la sangparenceca dispartiĝo li kreis la tielnomatan reĝajn departamentojn. Reĝo Stefano traprenis la departamanto-sistemon de slava pero el heredaĵo de Karlo la Granda Ankaŭ la vorto departamento slava estas, kaj signifas limon.

Ĝi signifas la limon kaj la regadan distrikton de la teritorio apartenanta al la fortikaĵo-terfortreso- , kio estas sur la mezo de la departamento. Kelkaj departamentnomoj slavaj estas, ekzemple: Nógrád, Csongerád(Nograd, Ĉongrad). Sed estas ankaŭ hungardevenaj, ekzemple: Szolnok (Solnok), kio gardas la nomon de la unua ĵupano (estro) de la departamento. La departamentoj havis dense loĝitajn teritoriojn. La departamentoj entenis ne nur la reĝajn benojn, sed ankaŭ sur sia teritorio situantajn ekleziajn kaj ne klerikajn grandbienojn kaj la kvartirbienojn de la tieaj liberuloj. La ekonomia agosfero de la departamenton estrata ĵupano (comes) iome ekspansis ankaŭ al la privataj posedaĵoj. La departamentaj reĝaj bienoj prizorgis la nutradon de la reĝa kortego kaj parte de la fortikaĵ-soldataro. La metiistojn kiuj servis la reĝan kortegon direktis la „kurioj”. t.e. superaj kortumoj.. Oni trovis inter ili : fiŝistojn, ĉasistojn, ĉevalistojn, paŝtistojn, bakistojn, felistojn, peltistojn, forĝistojn, falkodresistojn, kuripulojn, muzikistojn ktp.

La ekonomian kaj la armean direktigon de la fortikaĵanoj kaj fortikaĵsoldatoj faris la fortikaĵaj servutuloj. Samtempe okazis la elkonstruo de la eklezia organizaĵo kune kun la elkonstruo de la ŝtata administracia organizacio de la reĝa departamenta sistemo. Inter ties iloj samgrade rolis kaj la konvinko, kaj la flekso de la obstineco. Poste sekviĝis jaroj post jaroj de la malrapida konfirmiĝo, adaptigo al nova vivmaniero, al la nova religio, al la novaj moroj, al la novaj moralaj normoj. En intereso de la sukceso la reĝo fondis benediktanajn abatejojn: la plej faman en Pannonhalma, ĉefepiskopejon en la urboj Esztergom kaj Kalocsa, kaj plurloke (en **Eger, Győr** / Eger, Djoer) li fondis episkopejon. Dum mil jaroj la monaĥejo de **Pannonhalma** estis la sprita centro de la hungara kulturo. Reĝo Stefano I. triumfigis la okcidentan formon de la kristanismo, sen perforte likvidi la orientan, bizancan kristanisman efikon.

Reĝo Stefano I. siatempe ne havis propran reĝan rezidejon. Li frekventis la landon, tiu tempe li restadis en la diversaj nobeldomoj. Li, kun lia multnombra eskorto kaj kompano forkonsumis iun parton de la impostoj per naturaĵoj, dume li jurisdikcis por la elituloj kaj la liberuloj. En lia akompano enestis liaj eskortuloj kaj elituloj de la kortego. La enkonduko de la nova socia ordo havis multajn malfacilaĵojn. Liaj leĝoj montras ĉi tion. La proprietaĵo, la eklezio, la kristana rito nekonata estis por la pli multo. Tial la reĝo volis fortigi la privatran

posedaĵon de la grandbienuloj, la testamentadan juron de la liberuloj. Li volis certigi ankaŭ la eklezian dekonaĵon / dismon / kaj li ordonis, ke ĉiuj dek vilaĝoj konstruu unu preĝejon.

La malfacilaĵojn bone montras tiu rigoreco, pere de kio oni klopodis disvastigi ekz. la kristanajn kutimojn. La leĝoj ordonis minacante per severa sankcio, ke dimanĉe neniu laboru, sed ĉiu iru en preĝejon. Se iu pastro aŭ ĵupano, aŭ kredulo vidas iun labori per bovoj dimanĉe, oni devas forpreni de li la bovojn, kaj la bestojn doni por nutri la fortikaĵpopolon. La pastroj kaj ĵupanoj devas anoncigi al la popolo, ke dimanĉe ĉiu iru en la preĝejon, kaj nur tiu licas resti hejme, kiu gardas la doman fajron ke ĝi ne estingiĝu. Tiujn, kiuj en la preĝejo ĝenas aliulojn per parolado, oni devas kondamni je hontiga elpelo, je ekvipado, fortranĉo de la kapharoj. La leĝdonado okazis tiel, ke la reĝo aŭskultinte la reĝajn konsilantojn, skribigis latinlingve sian leĝon. La du leĝolibroj de reĝo Stefano I. prezentas tre multon pri la tiaepoka socio. Vere rimarkebla estas la granda socia diferenco inter la liberuloj kaj la sklavoj. Sed bone rigardebla estas la diferenciĝo ankaŭ inter la liberuloj. Ankoraŭ la puno-mezuro grado de la sama krimago diferencis laŭ tio, ke ĝin kiu faris. Ĉu temis pri la homo apartanenta en la reĝanacompanon, aŭ malpeza-armiligita soldato, aŭ li estis pri simpla liberulo

(Depende de ties socia digno 10, 50, aŭ 5 junajn bovojn estas devigata pagi tiu, kiu mortigis sian edzinon. Pro sklavo oni devis pagi nur kompenson.)

Reĝo Stefano I. povis enradikigi la novan socian ordon helpe de sia eskorto, siaj ĵupanoj kaj episkopoj. Li ĉion faris kion povis ankaŭ defendi la sendependecon de la lando. Kiam en **1030** Konrado II. germana imperiestro gvidis armeon en Hungarion, reĝo Stefano la unua rebatis la malamikon triumfe.

Do, reĝo Stefano I. ne nur ekkreis la feŭdalan ŝtaton, sed ankaŭ defendis ĝin. Li mortis en **1038**, kaj estis sanktigita en **1077**.

Nia historio prave taksas lin unu el la plej gravaj elstaruloj de la hungaroj.

Bazverkoj estis: Unger Mátyás, Szabolcs Ottó: Magyarország története/ Historio de Hungario – Eldonejo: Gondolat 1979 -

Dr. Dudich Endre: Neebla Lando - Prelego Alsópáhok 1998 –

El la Patrujkonkeraj tekstoj de la Hungara Nacia Muzeo Budapeŝto:
el diversaj disertaĵoj – 2006 –

Per la konsento de la Hungara Nacia Muzeo Budapeŝto, Hungario

El la bazverkoj kompilis: Lászlóné Pásztor

Hungaraj kronadaj juvelobjektoj (landpomo, sceptro, krono) prezentitaj en la miŝkolca rom-katolika preĝejo Mindszenti / Mindsenti / , la 22-an de julio 2006.

Fotis: Lászlóné Pásztor

Szeptember végén

Még nyílnak a völgyben a kerti virágok,
Még zöldel a nyárfa az ablak előtt,
De látod amott a téli világot?
Már hó takará el a bérci tetőt.
Még ifju szivemben a lángsugarú nyár
S még benne virít az egész kikelet,
De íme sötét hajam őszebe vegyül már,
A tél dere már megüté fejemet.

Elhull a virág, eliramlik az élet...
Ülj, hitvesem, ülj az ölembe ide!
Ki most fejedet kebelemre tevéd le,
Holnap nem omolsz-e sírom fölibe?
Oh mondd: ha előbb halok el, tetemimre
Könnyezve borítasz-e szemfödelet?
S rábírhat-e majdan egy ifju szerelme,
Hogy elhagyod érte az én nevemet?

Ha eldobod egykor az özvegyi fátyolt,
Fejfámra sötét lobogóul akaszd,
Én feljövök érte a síri világból
Az éj közepén, s oda leviszem azt,
Letörlni véle könnyüimet érted,
Ki könnyedén elfeledéd hívedet,

Fine de septembro

Jen floras ankoraŭ la kampo de valo,
kaj verdas ankoraŭ la poplo ĉe font',
Sed jam tie, vidu, sub vintra vualo,
Sub neĝo kaŝiĝas la supro de mont'.
Jen, en mia koro sub flama radio
de l' suno paradas printempo de jun',
sed griza jam iĝis ĉe mia tempio
La nigra hararo: ĝin prujnis aŭtun'.

La floro defalas, la viv' de ni kuras...
Ho, al mia sino, edzin', mia am'!
Ĉu eble vi, kiun nun bruste mi lulas,
vin morgaŭ ne ĵetos al tomb' mia jam?
Ho diru, se morto min antaŭ vin prenos,
Ĉu min do vi gardos en larma memor',
aŭ am' de junulo vin foje katenos,
ke ĵetu vi nomon mian de vi for?

Se l' vidvualon de l' frunt' vi deŝiros,
pendigu ĝin al mi sur tomba kolon'
je flago tenebra. Mi por ĝi eliros
noktmeze, ĝin porti al mortregion',
por viŝ' de vizaĝo de humida de ploro
pri via facile forgesa anim',

S e szív sebeit bekötözni, ki téged
Még akkor is, ott is, örökre szeret!

Koltó, 1847. szeptember

Petőfi Sándor

por vindo de vundo dolora de koro
Eĉ tiam amanta, eĉ tie, sen lim'.

En Koltó, septembro 1847

Esperantigis: D-ro Kálmán Kalocsay

Ősz Finnországban / Aŭtuno en Finnlando
Fotis: Bruno Lehtinen - Turku

Ezt az újságot Dr. Ferenczy Imre, Dr. Dudich Endre és Fedor Istvánné lektorálta.

Ĉi tiun gazeton lingve reviziis D-ro Imre Ferenczy, D-ro Endre Dudich kaj sinjorino Istvánné Fedor.

NORDHUNGARIA INFORMO

Pásztor László H-3530. Miskolc, Király u.25. 2/2.

Tel.: + 36 70 206 1739

Retpošto / E-Mail: pasztor.laszlo4@chello.hu

Weblap / Retpaço: <http://kiralylajos.extra.hu>